

Toets 5

Praktijkgericht onderzoek

Protocol Sociale Competentie Observatie Lijst

Datum: 5-7-2013

Naam: Mariël Schmeits

Studentnummer: 1406453

Begeleider: Adriaan Ansems

<u>Inhoudsopgave</u>	Pagina
<u>Samenvatting</u>	5
<u>Hoofdstuk 1 Context van het onderzoek</u>	6
1.1 Inleiding	6
1.2 Aanleiding tot onderzoek	7
1.2.1 De context van mijn onderzoek	7
1.2.2 Probleemstelling	7
1.2.3 De onderzoeksvraag	8
1.2.4 Relevantie van mijn onderzoek	8
<u>Hoofdstuk 2 Theoretisch kader</u>	10
2.1 Inleiding	10
2.2 SCOL	10
2.3 Handelingsverlegenheid	11
2.4 Sociale competentie	11
2.5 Zorgleerlingen	13
2.6 De leerkracht en gedrag meten	13
2.7 Protocol	14
<u>Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie</u>	16
3.1 Inleiding	16
3.2 Onderzoeksstrategie	16
3.3 Onderzoeksopzet	16
3.4 Onderzoeksgroep	17
3.5 Onderzoeksmethoden	18
3.5.1 Verantwoording onderzoeksmethoden	18
3.5.2 Vragenlijsten	18
3.5.3 Interview	19
3.5.4 Pinwand-methode	19
3.6 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid	20
3.7 Data-analyse	21
3.8 Ethische aspecten	21

<u>Hoofdstuk 4 Dataverzameling</u>	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Nulmeting	23
4.3 Methode van data-analyse	23
4.3.1 Vragenlijsten	23
4.3.2 Interviews	29
<u>Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen</u>	30
5.1 Inleiding	30
5.2 Antwoorden op de deelvragen	30
5.2.1 Antwoord op deelvraag 1	30
5.2.2 Antwoord op deelvraag 2	31
5.2.3 Antwoord op deelvraag 3	35
5.2.4 Antwoord op de onderzoeksvraag	36
5.3 Kritische reflectie op de onderzoeksmethodologie	36
5.4 Aanbevelingen	37
<u>Hoofdstuk 6 Reflectie</u>	39
6.1 Beschrijvende reflectie	39
6.2 Technische reflectie	40
<u>Nawoord</u>	42
<u>Literatuurlijst</u>	43
<u>Bijlagen</u>	
Bijlage 1 Vragenlijst leerkrachten	46
Bijlage 2 Uitgewerkte data leerkrachten	48
Bijlage 3 Vragenlijst managementteam	51
Bijlage 4 Uitgewerkte data managementteam	53
Bijlage 5 Interviews MT	54
Bijlage 6 Vragenlijst nulmeting	57
Bijlage 7 Uitgewerkte data nulmeting	59
Bijlage 8 Voorstel protocol SCOL	61
Bijlage 9 Data presentatie voorstel protocol SCOL	65
Bijlage 10 Protocol SCOL	67
Bijlage 11 Verwerkte feedback critical friends	74

Samenvatting

Het team van basisschool Lahrhof is in schooljaar 2011-2012 gestart met de implementatie van de Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL).

Na het verkrijgen van resultaten uit deze lijst was er geen vervolg tot handelen. Tijdens dit implementatietraject zijn er door leerkrachten hulpvragen gesteld en gesprekken gevoerd over de verdere stappen na afname. Een protocol zou een goede ondersteuning bieden.

Dit stappenplan wordt gebruikt om de leerlingen met uitval de passende zorg te bieden die ze nodig hebben en de leerkrachten de juiste ondersteuning te geven.

Hieruit is de onderzoeksvraag voor het ontwerponderzoek ontstaan:

Welke stappen zijn nodig binnen het protocol SCOL, zodat de verkregen resultaten met de hoogst mogelijke zorg verwerkt worden en de zorgleerlingen de juiste hulp geboden kan worden?

In schooljaar 2012-2013 is er gestart met het praktijkgericht onderzoek. Onderzocht is welke stappen in het protocol behoren, maar ook bij welke stappen de leerkrachten ondersteuning nodig hebben. Daarnaast is onderzocht welke leerling de leerkrachten van BS Lahrhof als “zorgleerling” definiëren.

Het is een ontwerponderzoek. Vanuit de nulmeting zijn informele gesprekken zijn er vragenlijsten met betrekking tot de zorgleerling en een concept protocol SCOL ontwikkeld.

Vanuit de verkregen gegevens is een protocol SCOL gepresenteerd. Hierop mochten de leerkrachten en het MT inhoudelijk reageren. De opmerkingen zijn meegenomen en er is een eerste definitief protocol SCOL (versie 3) ontstaan. Deze versie gaat schooljaar 2013-2014 gebruikt worden.

Hoofdstuk 1 Context van het onderzoek

1.1 Inleiding

Ik ben werkzaam als groepsleerkracht op BS Lahrhof. Ik werk hier 17 jaar en heb in deze jaren les gegeven in groep 1 tot en met 8. Naast groepsleerkracht ben ik ook bouwcoördinator bovenbouw en Coördinator Sociaal-Emotionele Ontwikkeling.

Schooljaar 2011-2012 zijn we begonnen met de implementatie van de Sociaal Competentie Observatie Lijst (SCOL). Gezien mijn taak als Coördinator Sociaal-Emotionele Ontwikkeling heb ik als verantwoordelijkheid gekregen deze implementatie in werking te zetten. Ik heb mijn theoretische kennis over sociale competentie met betrekking tot de leerling ingezet, om daar waar mijn collega's problemen of vragen hebben, te kunnen helpen. Als groepsleerkracht heb ik mijn eigen ervaringen kunnen inzetten om mijn collega's te kunnen helpen daar waar ze tegen moeilijkheden aanlopen. Hierdoor kan ik als coördinator SEO en groepsleerkracht met deze implementatie van de SCOL te werk gaan.

De wijze waarop we de sociaal-emotionele ontwikkeling volgen, was tot vóór de implementatie van SCOL subjectief en afhankelijk van de leerkracht. Hierin zit geen systeem en het is slecht te volgen. Na een aantal afnamen van de SCOL, is gebleken dat bij de vervolgstappen na afname eenduidigheid dient te komen. Hiervoor heeft handleiding van de SCOL voor de leerkrachten geen duidelijke handreikingen. Tijdens het implementeren zijn er een aantal vragen ontstaan;

- Hoe verder te handelen na afname van de SCOL?
- Zijn leerlingen met een D- of E-score bij voorbaat zorgleerlingen?

Zoals bij het CITO leerlingvolgsysteem stelt de SCOL dat een D- en E-score onvoldoende is. Echter, na afname hebben in elke groep gemiddeld 2 leerlingen een onvoldoende score, waarvan de leerkracht vindt dat dit geen zorgleerlingen betreft. De uitslag past niet bij de zichtbare sociale kenmerken van de leerling.

In het onderzoek wordt evidence based onderzocht wat wij op basisschool Lahrhof verstaan onder een zorgleerling met betrekking tot de sociale competentie en wat de inhoud moet worden van het protocol. Hierin staat welke stappen vervolgens doorlopen moeten worden na afname van deze lijst. Aan de hand van de uitkomst van dit onderzoek zal worden bepaald of het ontworpen protocol SCOL gebruikt gaat worden na de afname van de SCOL.

1.2 AANLEIDING TOT ONDERZOEK

1.2.1 De context van mijn onderzoek

Het onderzoek vindt plaats op basisschool Lahrhof. Het protocol dat ontwikkeld wordt, dient te passen bij de visie welke BS Lahrhof op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling en het in kaart brengen hiervan, hanteert. In het schoolplan staat hierover het volgende omschreven:

‘Wij vinden het belangrijk dat we, naast didactische gegevens van kinderen, pedagogische achtergronden en sociale competenties van leerlingen in kaart brengen. Daarnaast hebben we behoefte aan achtergronden en ondersteuning bij verstoorde sociale competenties op individueel niveau, groepsniveau en schoolniveau’(BS Lahrhof, 2012).

In de groepen 3 tot en met 8 wordt de SCOL afgenomen. De kleutergroepen hanteren hun eigen ontwikkelde observatielijsten. Deze observatielijsten zijn zoveel mogelijk afgestemd op de vragen die in de SCOL staan. In de groepen 6 tot en met 8 wordt, naast de leerkrachtSCOL (in te vullen door de leerkracht over de leerling) ook de leerlingSCOL (in te vullen door de leerling over zichzelf) afgenomen. De leerlingSCOL wordt binnen dit onderzoek niet meegenomen omdat dit nog geen vragen en onduidelijkheden oproept.

De vragen voor een protocol zijn van mijn collega's en het managementteam afkomstig. Hierdoor is het draagvlak groot.

1.2.2 Probleemstelling

Het instrument SCOL vraagt leerkrachten de sociale competentie van leerlingen te beoordelen. De verkregen resultaten zijn subjectief. Dit heeft te maken met de waarden en normen van leerkrachten, zijn of haar eigen opvoeding. De interpretatie van de leerkracht kan doorslaggevend zijn bij het bepalen van wat wel of geen sociaal competent gedrag is.

De handleiding van SCOL geeft duidelijke uitleg over hoe een vraag geïnterpreteerd dient te worden door de leerkracht die de SCOL invult. Maar door de waarden en normen van de leerkracht wordt de invulling subjectief. Door al deze aspecten komt het voor dat de uitslag van de SCOL niet altijd overeenkomt met de verwachtingen van de leerkracht, door Thomas and Chess (1989) goodness-of-fit genoemd . Hierdoor ontstaat er discussie bij leerkrachten onderling over de definiëring over wanneer een leerling wel of geen zorgleerling is. Er moet dus met zeer grote zorg met de interpretatie van de resultaten om worden gegaan.

De vragen die gesteld worden binnen de vragenlijsten roepen de nodige discussies op bij leerkrachten onderling. Gedrag dat geïnterpreteerd dient te worden is vaak niet zichtbaar en toch dient er een score te worden gegeven. Bijvoorbeeld: “Verzint een oplossing bij een ruzie”. Het kan zijn dat de leerkracht niet ziet dat een leerling ruzie maakt en dus ook geen oplossing voor een ruzie hoeft te verzinnen. Deze leerling laat dit gedrag niet zien omdat het niet nodig is. Dit wil niet zeggen dat het kind niet sociaal competent genoeg kan zijn om het wel te doen. Het dient wel dusdanig door de leerkracht ingevuld te worden.

Daarnaast is het van belang om leerlingen die uitval vertonen een gedegen handelingsplan aan te kunnen bieden waarin wordt aangesloten bij de behoeften van het ontwikkelen van de sociale competentie zodat zij hierin passende hulp krijgen om optimaal te kunnen functioneren in de maatschappij.

Door de problemen waar de leerkrachten tegen aan lopen tijdens en na de afname van de SCOL, vraag ik me of gedrag wel meetbaar is? Van Overveld (2012) schrijft hierover dat leerlingvolgsystemen en testen wel suggereren dat gedrag meetbaar is, maar volgens hem is dit niet zo. Ik ben het deels met hem eens. Ik denk dat gedrag wel meetbaar is, maar dit altijd zeer subjectief is. Hierdoor vind ik dat erg met zeer grote zorg omgegaan dient te worden met de verkregen resultaten.

De handleiding van SCOL biedt een SoVa-methode aan om in te zetten naast het gebruik van de SCOL. Geprobeerd wordt eerst of we zonder deze SoVa-methode zorg kunnen bieden aan de leerlingen die dit nodig hebben.

Om dit gestructureerd, overzichtelijk en aanvankelijk ook nog gecontroleerd te laten verlopen, wordt een protocol ontwikkeld. Hierin staat welke stappen de leerkrachten volgen na afname van de SCOL. Door het te ontwerpen protocol wordt er geprobeerd om zo na afname SCOL eenduidigheid te creëren. Dit alles is toegespitst op de wensen en behoeften van de leerkrachten zodat zij leerlingen de beste zorg te kunnen bieden.

1.2.2 De onderzoeksvraag

Mijn algemene onderzoeksvraag heb ik als volgende geformuleerd:

Welke stappen dient de leerkracht te doorlopen (protocol) na afname van de SCOL zodat de resultaten met de hoogst mogelijke zorg verwerkt worden en de zorgleerling de juiste hulp geboden wordt?

Deelvragen:

1. Is de D/E-leerling per definitie een risicoleerling op het gebied van de sociale competentie?
2. Waar ervaren de leerkrachten handelingsverlegenheid na het invullen van de SCOL?
3. Welke hulp kunnen de leerkrachten zelf bieden bij problemen in de sociaal-emotionele ontwikkeling?

1.2.3 Relevantie van mijn onderzoek

Op BS Lahrhof is het instrument SCOL gekozen om sociale competentie bij leerlingen te volgen. Om te kunnen aansluiten bij de behoeften van de leerlingen die uitval vertonen wordt er met behulp van het gehele team door de onderzoeker een passend protocol ontwikkeld. Leerkrachten vragen om duidelijke afspraken omtrent een aanpak na afname

van de SCOL. Het doel van het ontwerpen van een protocol is om een kader te maken waarin alle relevante afspraken en stappen worden opgenomen.

Op andere scholen binnen Stichting Kindante waaronder BS Lahrhof valt, waar de SCOL geïmplementeerd wordt, kan mijn onderzoek van belang zijn.

De ervaringen die ik opdoe door het verrichten van het ontwerponderzoek over de problemen waar het team tegenaan loopt in het werken met de SCOL, kan ik inzetten op andere scholen die ook bezig zijn met het implementeren en werken met de SCOL. De antwoorden die wellicht worden verkregen kunnen hierbij helpen.

Door Passend Onderwijs zal de populatie van onze school wat betreft de sociaal-emotionele ontwikkeling gaan veranderen. Deze ontwikkeling zorgt ervoor dat we een protocol kunnen hanteren met betrekking tot de SCOL dat voor iedereen duidelijk is.

Dit zijn allemaal aspecten waardoor ik het relevant vind voor mijn werkplek om dit onderzoek te verrichten.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de theorie met betrekking tot de SCOL, handelingsverlegenheid, sociale competentie, risicoleerlingen, de leerkracht en het meten van gedrag en het protocol beschreven. Over deze kernbegrippen wordt beschreven wat relevant wordt geacht voor dit onderzoek. Per begrip wordt er een koppeling gemaakt naar dit onderzoek.

2.2 SCOL

Joosten, ten Heggelaar en Mak (2009) beschrijven de Sociale Competentie Observatielijst (SCOL) als een leerlingvolgsysteem voor sociale competentie van leerlingen. Door middel van een computerprogramma wordt de observatielijst ingevuld en verwerkt. Aan de hand van 26 vragen over gedrag wordt de sociale competentie van de leerling gescoord. De SCOL bestaat uit 26 vragen. Deze vragen gaan over concreet gedrag, verdeeld in 8 categorieën (figuur 1), dat op school in verschillende situaties waargenomen kan worden.

1	2	3	4	5	6	7	8
• ervaringen delen	• aardig doen	• samen spelen en werken	• een taak uitvoeren	• jezelf presenteren	• een keuze maken	• opkomen voor jezelf	• omgaan met ruzie

Figuur. 1 De 8 categorieën van sociaal competent gedrag in de SCOL

De SCOL gaat uit van de volgende definitie van sociale competentie: het vermogen om adequaat te handelen in sociale situaties. Uit literatuurstudies blijkt dat kennis, houding en vaardigheden worden gezien als de belangrijkste ingrediënten van sociale competentie (Ten Dam et. al., 2003; Appelhof & Walraven, 2002). Kennis zegt iets over wat je weet en is leerbaar. Houding zegt iets over je motivatie, attitude, voorkeur en waarden. Vaardigheden zijn activiteiten waar je goed in bent en zijn doorgaans te leren.

Het concrete gedrag van de leerlingen wordt als 'meeteenheid' gekozen en niet de afzonderlijke ingrediënten omdat het instrument snel en gemakkelijk af te nemen moet zijn binnen het onderwijs. Volgens Joosten (2006) is uitgangspunt dat sociaal competent gedrag afhankelijk is van de leeftijd van het kind en verschilt per situatie (bijvoorbeeld een gestructureerde of een vrije situatie).

Bij de leerkrachtSCOL (de vragenlijst die de leerkracht invult over de leerling) meet de leerkracht het oordeel dat hij of zij heeft over de sociale competentie van een leerling. Geadviseerd wordt om tijdens de les het gedrag van het kind bewust te observeren. Weet hebben van de onderbouwing van de vragen van de SCOL is hiervoor een must. Op BS

Lahrhof is hier de aandacht op gevestigd tijdens de implementatie. Inhoudelijk weet hebben van de vragen helpt mee om te observeren tijdens alle mogelijke momenten binnen het onderwijsprogramma. BS Lahrhof onderschrijft de visie van de CED-groep.

2.3 Handelingsverlegenheid

Leerkrachten hebben te maken met heel veel verschillende externe factoren met betrekking tot de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Dit maakt dat leerkrachten zich overvraagt en handelingsverlegen kunnen voelen.

Volgens van den Born (z.d.) is handelingsverlegenheid niet zo moeilijk te omschrijven. Het begrip zegt slechts dat iemand iets (nog) niet kan, niet in staat is om iets met een verantwoord resultaat te volbrengen.

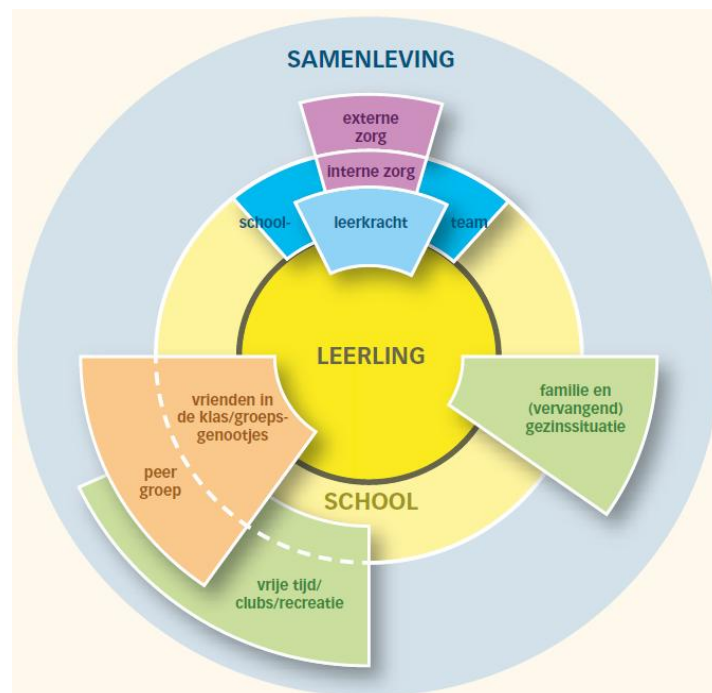
Handelingsverlegenheid verschilt ook per situatie. Met name met problemen uit de sociaal-emotionele ontwikkeling ervaren leerkrachten handelingsverlegenheid. De verschillen in omgaan met deze problemen zijn groot. Ook dit kan ervoor zorgen dat leerkrachten zich minder competent voelen. De ene leerkracht die feeling heeft met leerlingen met gedragsproblemen kan blijven aansluiten bij alle onderwijsbehoeften van de alle leerlingen. Maar van de collega die de leerlingen het jaar later krijgt verwacht men in principe hetzelfde. Soms kan de volgende leerkracht hier niet aan voldoen. Dit verschil is professionaliteit kan ervoor zorgen dat leerkrachten zich niet competent voelen.

2.4 Sociale competentie

Om op een adequate wijze te participeren in de maatschappij is het van belang dat kinderen zich een aantal sociaal-emotionele vaardigheden eigen maken (Oomen, Walraven, Hulsén, 2009). Sociale competentie wordt door van der Wolf en van Beukering (2011) omschreven als de vaardigheden om op cruciale momenten te plannen, te anticiperen en op sociale obstakels te reageren. Deze omschrijving onderschrijf ik want er wordt gesproken over alle vaardigheden die zichtbaar zijn in het omgaan met elkaar.

Niet alle leerlingen ontwikkelen de sociale competentie zoals het wenselijk zou zijn.

Vaardigheden die betrekking hebben op de sociale competentie kunnen zeer verschillend zijn, al naar gelang de ecologie van de leerling. Van Meersbergen en Jenninga (2012) hebben een systeemgericht model ontwikkeld waarin de ecologie van de leerling zichtbaar is (Afbeelding 1):

Afbeelding. 1 De ecologie van de leerling (Van Meersbergen & Jeninga)

Er worden vanuit de drie vertrouwde leefmilieus (zorg, peergroep en vrije tijd), tien segmenten onderscheiden. Per segment worden de beschermende en risicofactoren rond de ontwikkeling van de leerling in beeld gebracht. De ecologische benadering van gedrag helpt om gedrag in een context te verklaren en te begrijpen.

De leerkracht zal weet moeten hebben van de leefmilieus van een leerling. De omgevingsfactoren zijn belangrijk en maakt hoe deze factoren invloed hebben op de sociale competentie. In het ene milieu bijvoorbeeld, wordt agressief gedrag positief en sterk gewaardeerd, terwijl in een ander milieu dit als zeer ongepast wordt ervaren. Niet alleen het thuismilieu van een leerling is van invloed, maar alle geledingen waarmee de leerling in contact komt.

Met al deze verschillende factoren kan de SCOL geen rekening houden. Door deze aspecten zal er een bepaalde mate van subjectiviteit bij het invullen van de vragen en van de resultaten ontstaan.

Een SoVa-methode die gebruikt kan worden na afname van de SCOL is niet altijd een goede oplossing, ook al wordt dit als mogelijkheid geboden. Van der Horst en Hopmans (2013) vinden dat bij veel SoVa-methodes een bepaalde groep kinderen buiten de boot valt omdat de oefeningen te algemeen zijn en het hun niet lukt dit te vertalen naar de dagelijkse praktijk. Of andersom: de oefeningen zijn specifiek gericht op dat kleine groepje, waardoor de rest van de klas er niets aan heeft.

Van belang is dat er een duidelijk protocol is die de leerkrachten doorlopen zodat de leerlingen te allen tijden de juiste analyse krijgen, onafhankelijk van de leerkracht die de

leerling heeft. Het doorlopen van het protocol geeft, ondanks de subjectiviteit van de vragenlijst, wel eenzelfde richting aan voor alle leerkrachten na afname van de SCOL.

2.5 Risicoleerlingen

Van der Wolf en van Beukering (2009) spreken liever niet over ‘zorgleerling’, ‘risicoleerling’ of ‘kwetsbare leerling’. Het beeld van de leerling als iemand die verzorgd moet worden, kan verkeerd uitwerken. Furedi (2004) beschrijft dat tegenwoordig ‘at risk’ zijn zelden naar een activiteit verwijst die bewust is gekozen. Het slaat meer op mensen die het slachtoffer zijn van omstandigheden waar ze weinig aan kunnen doen. Het is niet langer iets dat een mens doet, maar iets wat hij is. Een leerling wordt bestempeld als risicoleerling bijvoorbeeld. Het wordt kenmerk van een persoon, een permanente staat van kwetsbaarheid. Hierdoor is er een sfeer gecreëerd waarin leerkrachten en ouders al snel vinden dat een kind specifieke behoeften nodig heeft en dat om die rede een specifieke aanpak nodig heeft.

In gesprekken met leerkrachten ervaar ik op de momenten dat er een onvoldoende score na afname van de SCOL behaald wordt, al gauw het beeld ontstaat van een leerling waar iets mis mee is. Echter, de vraag van het team is of dit werkelijk altijd nodig is?

Volgens Thomas & Chess (1989) gebeurt het dat de eisen en verwachtingen en de kenmerken van het karakter van de leerkracht, niet altijd overeenkomen met de motivatie, gedragsstijl en capaciteiten van de leerling; “goodness-of-fit”. Dit gebeurt in de praktijk als de score van een leerling niet overeenkomt met de verwachting van de leerkracht.

Er dient voorzichtig worden omgegaan met de analyse van de score. Het moet niet zo zijn dat de score per definitie leidend wordt, maar vooral als een signaal voor de leerkracht fungeert om samen met de Intern begeleider (IB-er/Gedragsspecialist (GS) nauwlettend te analyseren of er daadwerkelijk speciale zorg nodig is.

Ik zie risicoleerlingen als leerlingen die niet zonder ondersteuning hun schoolloopbaan kunnen doorlopen. Deze leerlingen kunnen over de gehele lijn (zeer) zwak zijn, maar dit kan ook per vak verschillen, zowel cognitief als sociaal-emotioneel. In mijn optiek hebben zij over een lange periode binnen hun schoolloopbaan ondersteuning nodig en niet af en toe. In de praktijk moeten leerkrachten aansluiten op wat deze leerlingen nodig hebben. Hiervoor is het belangrijk dat al deze leerlingen, elk schooljaar weer opnieuw, de juiste zorg krijgen.

Door het volgen van het protocol SCOL, wordt in ieder geval gewaarborgd dat er verplichte zorggesprekken worden gehouden over de aanpak van deze leerlingen binnen de sociale competentie. Door de evaluaties wordt dit een cyclisch proces waarin de leerling gevolgd kan blijven worden.

2.6 De leerkracht en gedrag meten

Van Overveld (2012) stelt dat leerkrachten het onvoldoende sociaal competent zijn van een leerling regelmatig bij de leerling zelf en bij de ouders leggen. Ze zijn zichzelf niet altijd bewust ervan dat zij zelf ook een mate van verantwoordelijkheid kunnen hebben voor dit

gedrag. Ook ervaart hij dat leerkrachten zich niet de tijd nemen om gedrag te analyseren en te begrijpen en de interventies niet genoeg aansluiten bij het probleem. Ik herken dit in mijn praktijk.

Naast de registratiefunctie die de SCOL heeft, heeft het ook een signaleringsfunctie. Het systeem kan zelf niet bepalen of de leerling een gezonde ontwikkeling heeft doorgemaakt. Het is daarom de leraar of het lerarenteam dat op grond van de algehele kennis over de leerling bepaalt of de uitslag van het meetmoment afwijkt van wat normaal gesproken mag worden verwacht.

Door effectieve communicatie kan er meer oog worden gecreëerd voor kansen en mogelijkheden en voor kwaliteiten en positieve aspecten (Pameijer, van Beukering, de Lange, 2009).

De leerkracht wordt geacht de observatielijst objectief in te vullen. Dit is onmogelijk omdat er veel factoren meespelen bij sociaal gedrag van de leerling en hoe het ervaren wordt door de leerkracht.

Volgens Kelly (1963) is het doel van de leerkracht de bewustwording van de eigen 'constructen' van de leerling. Een leerkracht moet zich bewust worden van onbewuste aannames of overtuigingen. Leerkrachten moeten naar hun eigen gedrag kijken om zo te ontdekken met welke leerlingen zij meer of minder contact en affiniteit ervaren en hoe dit komt. Door de zorggesprekken tijdens het volgen van het protocol SCOL wordt hier aandacht aan besteed.

Het objectief kijken naar leerlingen kan verbeterd worden door een lijst met de vragen die horen bij de SCOL eigen te maken. Leerkrachten leggen deze observatielijst in hun dagplanning en elke week nemen ze 5 leerlingen als doel om te observeren in verschillende onderwijsituaties. Weet hebben van de interpretatie van de vragen is een must. Dit is uitgebreid besproken tijdens verschillende bouwvergaderingen, met als basis de handleiding van de SCOL. In deze lijst kunnen ze turven welk sociaal competent gedrag zichtbaar is.

2.7 Protocol

Volgens van der Wolf en van Beukering (2009) biedt een protocol structuur en geeft handvatten hoe gehandeld kan worden. De belangrijkste voordelen van het gebruik van een protocol:

- het vergroot de kans dat er gehandeld wordt
- het biedt richtlijnen voor de werkwijze en geeft houvast
- de leerkracht krijgt inzicht in het handelen en men legt verantwoording af over de gevolgde werkwijze
- afspraken staan op papier

Volgens Durrant (2007) is de beste manier om gedrag bij te houden checklijsten, observatielijsten enzovoorts, te gebruiken, die nagaan en ervoor zorgen dat de leerling en de leerkracht vooral aandacht hebben voor (ook kleine) signalen van verandering. Verandering waarop voortgebouwd kan worden. Ook binnen de schoolsituatie kunnen vergelijkbare

opdrachten gebruikt worden en zelfs als basis dienen voor meer formele registratie: het protocol.

De observatielijst is in dit geval de vragenlijst van de SCOL waar een resultaat uit voortkomt. Het protocol wordt gebruikt om de juiste stappen te doorlopen om zodoende de juiste zorg te kunnen bieden. Hoe korter het protocol, hoe makkelijker het is te volgen.

Het protocol dient te allen tijden besproken te worden met de IB-er/GS om signalen en veranderingen samen te bespreken en hierop te handelen.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komt de onderzoeksstrategie aan bod, wie de respondenten zijn, welke rol zij hebben binnen dit onderzoek en welke keuzes gemaakt zijn betreffende de onderzoeksmethoden.

3.2 Onderzoeksstrategie

Dit onderzoek is een ontwerponderzoek vanuit het kritisch emancipatorisch paradigma. De onderzoeker en de onderzochte partijen worden beiden actief betrokken binnen het onderzoek (participatie) met als doel een waardevol resultaat voor beiden (protocol SCOL). Hiermee sluit ik aan bij de omschrijving van Barab & Squire (2004) die dit beschrijven als "studying learning in context"; het empirisch beproeven van interventies in de volle praktijk van het onderwijs die een bijdrage aan de theorievorming kan leveren. Het levert een protocol op dat aantoonbaar een verbetering kan leveren aan de praktijk.

Door de deelnemers hun mening te laten articuleren ('voicing'), is de basis binnen het protocol de wensen en behoeften van de deelnemers.

Een beperking van het ontwerponderzoek kan zijn dat er niet voldoende draagvlak is binnen de school om te kunnen komen tot een zinvolle samenhang tussen het ontwerp en het geheel van de schoolpraktijk.

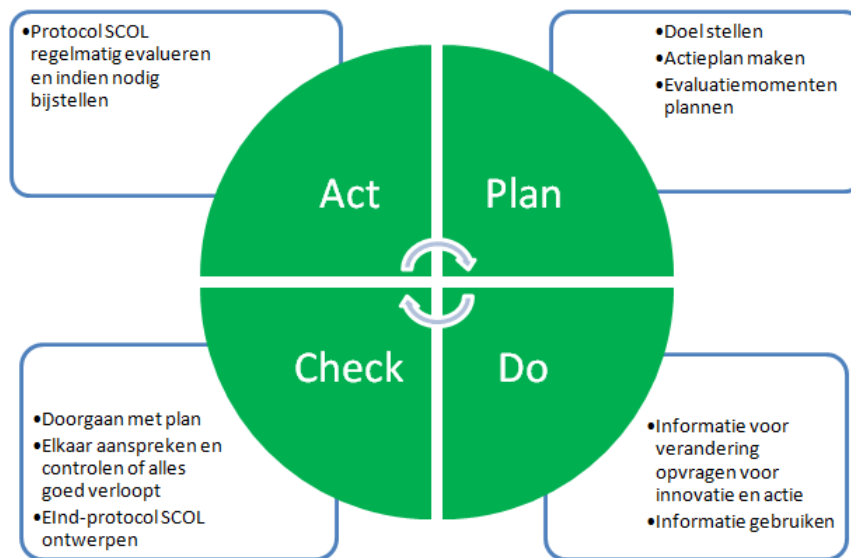
3.3 Onderzoeksopzet

Doordat het een ontwerponderzoek betreft, wordt er cyclisch gewerkt aan de hand van de PDCA-cyclus.

De Plan Do Check Act cyclus gebruikt het regelkringprincipe voor sturing (proces) en continue verbetering. De cyclus bestaat uit vier stappen:

1. PLAN: plannen maken en doelen stellen
2. DO: plannen uitvoeren en het proces bewaken
3. CHECK: gerealiseerde plannen vergelijken en deze bespreken
4. ACT: plannen en doelstellingen actualiseren en bijstellen

Gekeken naar het praktijkprobleem waarop dit ontwerponderzoek is gebaseerd kunnen de te volgen stappen als volgt op een PDCA-wijze worden omschreven (figuur 2):

Figuur. 2 De te volgen stappen in de PDCA-cyclus

Gezien de korte tijdsduur van mijn praktijkgericht onderzoek is het niet mogelijk om de evaluatie van het werken met het definitieve protocol terug te laten komen binnen dit onderzoek. Er wordt wel geëvalueerd hoe het concept protocol tijdens dit onderzoek wordt ontvangen bij de leerkrachten. De opmerkingen uit deze evaluatie worden meegenomen in het definitieve protocol SCOL.

Het is van groot belang om het definitieve protocol te blijven evalueren en de PCDA-cyclus te blijven doorlopen zodat het protocol passend blijft voor BS Lahrhof.

3.4 Onderzoeksgroep

De betrokkenen zijn 27 leerkrachten en 3 personen van het MT (directeur en IB-ers) van BS Lahrhof. Zij spelen een rol in alle fasen van het onderzoek. Ze hebben hun wensen en behoeften kenbaar mogen maken in de vragenlijst over het concept protocol. De leerkrachten zullen het protocol SCOL uit gaan voeren. De IB-ers/GS zullen gaan ondersteunen. Ze hebben allen een belangrijke rol in de evaluatie binnen de PDCA-cyclus gezien de evaluatie geheel vanuit alle deelnemers moet komen omdat iedereen er mee werkt.

21 leerkrachten vulden de lijst in en 3 personen van het managementteam. 3 leerkrachten hebben de vragenlijst niet ingevuld wegens ziekte. 1 leerkracht werkt niet met de SCOL (ICT-er). 2 leerkrachten die bij de kleuters werkten hebben geen ervaring met de SCOL gezien ze hier niet mee hebben gewerkt en hebben de vragenlijst niet ingevuld.

3.5 Onderzoeksmethoden

3.5.1. Verantwoording onderzoeksmethoden

De dataverzameling wordt verkregen door een vragenlijst, interviews, informele gesprekken en de pinwand-methode.

Ik heb ervoor gekozen om een vragenlijst te maken voor de leerkrachten en het managementteam (directeur en IB-ers). Dit omdat hierin duidelijk wordt welke aspecten ze belangrijk vinden en waarom. De vragenlijst bestaat uit 2 gedeelten. Onderdeel 1 is voor leerkrachten en MT hetzelfde. Onderdeel 2 heeft hetzelfde onderwerp, maar de vraagstelling is anders. Van de leerkrachten wil ik weten welke stappen belangrijk zijn en waar de handelingsverlegenheid en wensen liggen. Van het MT wil ik weten wat zij inhoudelijk belangrijk achten en wat niet vergeten moet worden.

Beide groepen bekijken de vragen vanuit een andere functie. De antwoorden van het MT worden inhoudelijk meegenomen worden binnen de stappen van het protocol SCOL. De opmerkingen die zij geven worden gebruikt om een zo compleet mogelijk protocol SCOL te ontwikkelen. Zij bekijken de stappen vanuit een ander blikveld en kunnen zo een waardevolle aanvulling zijn.

Ter verduidelijking van eventuele vragen na verwerking van de antwoorden wordt met een aantal deelnemers een interview gehouden.

Op basis van de verkregen antwoorden uit de vragenlijsten wordt een voorstel protocol SCOL (bijlage 7) ontworpen voor het team van BS Lahrhof en is er de mogelijkheid om middels de pinwand-methode op het protocol SCOL te reageren. Zijn ze tevreden? Waarom wel? Waarom niet? Deze gegevens worden gebruikt om het uiteindelijke protocol SCOL volledig te maken.

3.5.2 Vragenlijsten

De 8 antwoordopties zijn onttrokken uit informele gesprekken met leerkrachten en vanuit de nulmeting (eerdere vragenlijst in schooljaar 2011-2012, bijlage 6). Van de informele gesprekken zijn notities gemaakt door de onderzoeker.

Er is een vragenlijst voor de leerkrachten (bijlage 1) en een vragenlijst voor het MT (bijlage 3).

De vragenlijst is verdeeld in de volgende onderwerpen:

1. Wanneer spreken we op BS Lahrhof van een 'zorgleerling binnen SCOL?
2. Het concept protocol.

De lijst is bewust niet te uitgebreid gemaakt om de betrokkenheid en de motivatie van de respondenten te vergroten (De Lange et al, 2011).

Onderdeel 1 bestaat uit een gesloten vraag met 8 antwoordopties.

Onderdeel 2 bestaat uit de verschillende stappen van het concept protocol waarbij per stap aangeven kan worden waar men nog handelingsverlegenheid ervaart en wat de wensen zijn (leerkrachten) en waar aandacht voor moet zijn (MT). Hierdoor weet de IB-er/GS waar ondersteuning moet worden geboden. Bij stap 6 kunnen de leerkrachten kiezen uit 6 verschillende keuzemogelijkheden. Het zijn open vragen. Ondanks dat het veel werk kost om deze data te analyseren is de meerwaarde groot genoeg om ze op deze manier te stellen.

3.5.3 Interview

De mening van direct betrokkenen in het onderzoek wordt geïnventariseerd door middel van interviews. Deze worden 1 op 1 gehouden. Niet alle betrokkenen worden geïnterviewd, alleen de personen waar de antwoorden nog toelichting behoeven. Door de betrokken mensen die met het protocol moeten gaan werken verduidelijking te vragen over hun antwoorden, daar waar nodig, zal ik hun behoeften gerichter mee kunnen nemen binnen het protocol SCOL.

Na data-analyse waren interviews met de leerkrachten niet nodig. De antwoorden waren voor mij concreet en duidelijk. Toch is er een focusgroep geformeerd met als doel het controleren of de gegeven antwoorden door de deelnemers op dezelfde wijze werden geïnterpreteerd als door mij. Hierin zaten 6 willekeurige deelnemers uit het team. De data uit de vragenlijsten zijn per stap doorgenomen. De deelnemers reageerden als er onduidelijkheden waren over de antwoorden. Indien het niet het geval was heb ik verteld hoe mijn opvatting was. Bij 103 van de 116 gegeven antwoorden waren mijn collega's het met me eens. De resterende 13 antwoorden riepen wat discussie en onduidelijkheid op. Deze betroffen antwoorden waarin opmerkingen werden geplaatst met steekwoorden als: "ondersteuning", "het uitvoeren".

Hier ben ik niet op in gegaan omdat dit niet het doel was. Mijn vraagstelling was wellicht niet duidelijk genoeg. Een volgende keer zal ik hier beter rekening mee moeten houden.

Nadat de 6 deelnemers de antwoorden op nagenoeg dezelfde wijze als mezelf hadden geïnterpreteerd, heb ik de conclusie getrokken dat mijn keuze om geen interviews te houden goed was.

Met het MT zijn we 3 korte interviews gehouden ter verduidelijking op de gegeven antwoorden. In bijlage 5 is de uitgebreide data uit deze interviews te lezen. De onderzoeker wil weten "hoe individuen betekenis geven aan de wereld om hen heen en daarin tot handelen komen" (May, 2001).

3.5.4 Pinwand-methode

Deze methodiek heeft als opzet dat er een bord is waarop kaartjes (post-it's) worden gehangen. Op de kaartjes staan uitspraken van de deelnemers. Deze uitspraken zijn gevormd naar aanleiding van de onderzoeker van tevoren gestelde vragen. Deze worden als vraag en

niet als bewering gesteld. Deze vormen een aanzet tot denken en inspireren om mee te doen aan het vinden van tevredenheid, ideeën en aanvullingen. Het is een toegankelijke methode.

Tijdens de teamvergadering van de middenbouw en de bovenbouw wordt het voorstel protocol SCOL (bijlage 7) waarin alle data zijn verwerkt, gepresenteerd. Aan de hand van de Pindwand-methode wil ik het team in de gelegenheid stellen om te controleren of tevreden zijn met het protocol, waarom en of er nog zaken missen en/of veranderd moeten worden.

Postema (1995) stelt dat deze methode in vergaderingen en trainingen snel tot resultaten leidt. Dit doordat het communicatieproces transparant is en het verbale inbreng reduceert tot een minimum. Gezien de beperkte tijd waarin dit onderzoek moet plaatsvinden is het een goede methode.

3.6 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek. Volgens Kallenberg et al (2007) verzamel je hier andersoortige gegevens dan cijfers en getallen en omschrijf je de uitkomsten van het onderzoek grotendeels in woorden.

Hiermee maakt het dat triangulatie van groot belang is gezien het in dit onderzoek niet gaat om vaststaande feiten. Triangulatie is het gebruik van meerdere bronnen om het onderzoek meer gedegen te doen zijn.

Bronnen:

- Leerkrachten
- Directie
- IB-ers

Dit zijn interne participanten

Onderzoeksmethoden:

- Documentenonderzoek
- Informele gesprekken waarvan door de onderzoeker notities zijn gemaakt.
- Vragenlijsten
- Interviews
- Pinwand-methode

Doordat er gebruik wordt gemaakt van verschillende informanten en verschillende onderzoeksmethoden wordt over dezelfde kwalitatieve vragen in dit onderzoek triangulatie gewaarborgd.

3.7 Data-analyse

Van de vragenlijsten zullen de verkregen antwoorden worden gebruikt in hoofdstuk 4. Uitgebreide versies en vragenlijsten zijn in de bijlagen 1, 2, 3 en 4 te vinden.

Van de interviews wordt een samenvatting gemaakt (bijlage5). Deze worden geverifieerd bij de betrokken personen zodat er zorg wordt gedragen voor een kloppende afspiegeling van hetgeen zij hebben gezegd aan de hand van interviews.

3.8 Ethische aspecten

De volgende aspecten zijn door de onderzoeker beschreven vanuit de 6 principes in het kader van ethische reflectie op praktijkonderzoek Master SEN:

1. Vertrouwen, bedrog en zelfbedrog

- De resultaten zijn gebaseerd op transparante en navolgbare gegevens.
- Andermans werk is op de A.P.A.-wijze benoemd in het onderzoek.
- Samen met de directeur en de IB-ers is bekeken of het onderzoek relevant is voor de school. Hierin hebben allen mee ingestemd. Er is gesproken over het doel van de vragenlijsten en de interviews.
- Voorafgaand aan dit onderzoek zijn alle deelnemers op de hoogte gesteld van het onderzoek. In de bouwvergadering van de midden- en bovenbouw is gesproken over de aard en het doel van het onderzoek. Ook is besproken wat van de leerkrachten verwacht wordt en wat dit voor hen op zal leveren.
- Met vragen, problemen of opmerkingen met betrekking tot de vragenlijst gedurende het onderzoek, kunnen alle deelnemers mondeling of via de mail contact opnemen met de onderzoeker.

2. Zorgvuldigheid en nalatigheid

- De informatie die de betrokkenen krijgen is volledig, relevant en begrijpelijk.
- Onderzoeksgegevens worden uitsluitend gebruikt voor dit onderzoek. De betrokkenen hebben mondeling hun toestemming gegeven en worden opgeslagen in een systematisch gegevensbestand zonder direct identificeerbare persoonsgegevens.
- Vertrouwelijkheid is gegarandeerd door de onderzoeker. Daar de vragenlijsten niet anoniem ingevuld kunnen worden gezien er na verwerking hiervan nog interviews plaats vinden, heeft de onderzoeker alle deelnemers gevraagd voor toestemming hiervoor. Allen geven aan er geen moeite mee te hebben de vragenlijst op naam in te vullen.
- Gemaakte afspraken worden nagekomen.
- Manipulatie en dwang wordt vermeden, gezien met de betrokkenen een tijdstip is afgesproken waarop zij de vragenlijst zouden ontvangen. Er is ook afgesproken dat er ruimschoots de tijd is om deze vragenlijst in te vullen. De deelnemers hebben hiermee ingestemd. Om respect te tonen voor de drukke werkzaamheden van de deelnemers.
-

- Deelnemers wordt de vrijheid gelaten om de vragenlijst binnen de afgesproken periode wel of niet in te vullen.

3. Volledigheid en selectiviteit

- Er worden geen gegevens achtergehouden die niet uitkomen bij de beantwoording van de onderzoeksvraag
- Er wordt geen noodzakelijke selectie gemaakt om zaken anders voor te stellen dan ze zijn.

4. Concurrentie en collegialiteit

- Uit respect voor de betrokkenen, worden zij bij de rapportage van het onderzoek betrokken.
- De resultaten van het onderzoek worden door middel van een presentatie met de deelnemers besproken.
- Men heeft weet van de wederzijdse afhankelijk die er onderling is.
- Er is sprake van loyaliteit.

5. Publiceren, auteurschap en geheimhouding

- Na afronding van dit onderzoek mag het beschikbaar worden gesteld en met elkaar worden gedeeld.

6. Onderzoek in opdracht

- De onderzoeker heeft de vraagstelling van zijn praktijkonderzoek bepaald en blijft eigenaar van het onderzoek.
- Het verrichte onderzoek is op aanwijzing van haar werkgever en niet in strijd is met de opleidingseisen van Fontys OSO of met de genoemde zelfsturing bij de keuze van de onderzoeksvraag.

Hoofdstuk 4 Dataverzameling

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de data geanalyseerd die verkregen is vanuit vragenlijsten en interviews met leerkrachten en MT. Tevens wordt aangegeven hoe de koppeling is gemaakt van ruwe data naar representatieve gegevens. Dit hoofdstuk bevat een samenvatting van alle data.

4.2 Nulmeting

De nulmeting is verkregen door een vragenlijst (bijlage 6) af te nemen bij leerkrachten, na de tweede afname van de SCOL (mei, schooljaar 2012-2013). Deze zijn per groep ingevuld. Leerkrachten met een duobaan hebben samen zorg gedragen voor volledigheid van de antwoorden (bijlage 7).

Uit de antwoorden zijn een aantal sterke- en verbeterpunten gekomen.

De verbeterpunten zijn besproken met het MT en IB-ers. De verbeterpunten die het belangrijkste werden geacht voor BS Lahrhof, zijn geformuleerd in de onderzoeksvraag met deelvragen.

4.3. Methode van data-analyse

4.3.1 Vragenlijsten

De gegevens zijn overwegend kwalitatief (open vraag) en deels kwantitatief (gesloten vraag). De kwantitatieve gegevens zijn in dit hoofdstuk uitgewerkt middels tabellen en grafieken. De uitgebreide antwoorden op de vragenlijsten en interviews zijn uitgewerkt in punten van handelingsverlegenheid en aandachtspunten die gezamenlijk genoemd werden in de antwoorden en die representatief zijn voor het te ontwikkelen protocol. De uitgebreide data is te vinden in de bijlage 2 (leerkrachten) en bijlage 4 (MT).

De vragenlijst bestaat uit 2 onderdelen. Deze onderdelen worden apart verwerkt.

In de berekening die bij beide onderdelen is toegepast zijn de percentages verkregen door het deel van het geheel te berekenen in procenten middels de volgende formule:

$$\text{kleinste getal} : \text{totaal} = \text{antwoord} \times 100$$

Een voorbeeld uit het onderzoek:

21 respondenten geven antwoord. 12 van de 21 respondenten kiezen een bepaald antwoord.

Hoeveel procent is 12 van de 21 --> $12 : 21 = 0,5714 \times 100 = 57,14\%$

Vraag 1: Wanneer spreken we op BS Lahrhof van een 'zorgleerling' binnen SCOL?

Vraag 1 uit de vragenlijst is voor leerkrachten en MT hetzelfde.

Als antwoord op de deelvraag zijn er 8 keuzemogelijkheden gegeven (zie tabel 1). De deelnemers mochten meerdere antwoorden kiezen. Bij elke keuzemogelijkheid staat vermeld hoeveel respondenten voor dit antwoord hebben gekozen en welk percentage dit is. Uiteindelijk wordt gekeken welke keuzemogelijkheden het meest gekozen worden en dus van belang worden geacht door de deelnemers.

De 8 keuzemogelijkheden zijn tot stand gekomen vanuit vragen die de respondenten hebben gesteld ten opzichte van zorgleerlingen. De keuzemogelijkheden zijn ontstaan tijdens tussentijdse informele gesprekken van de implementatie van de SCOL en vanuit de nulmeting. Ze zijn verzameld en worden als keuzemogelijkheid gegeven.

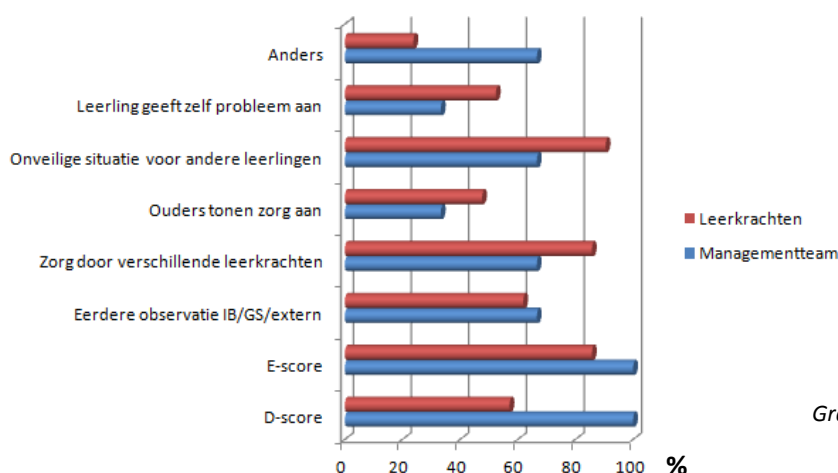
In tabel 1 is vervolgens af te lezen welke antwoorden het MT en de leerkrachten hebben gegeven:

Wanneer spreken we op BS Lahrhof van een "zorgleerling" binnen SCOL?	Leerkrachten 21 = 100%		MT 3 = 100%	
D-score	12	57,1%	3	100%
E-score	18	85,7%	3	100%
Leerling eerder geobserveerd door IB-er, gedragsspecialist, externe instantie	13	61,9%	2	66,6%
Zorg geconstateerd door verschillende leerkrachten	18	85,7%	2	66,6%
Ouders tonen zorg aan	10	47,6%	1	33,3%
Als andere leerlingen in bescherming moeten worden genomen	19	90,5%	2	66,6%
Leerling geeft zelf problemen aan	11	52,4%	1	33,3%
Anders	5	23,8%	2	66,6%

Tabel 1 Wanneer sprake van "zorgleerling" op BS Lahrhof?

Analyse en conclusies met betrekking tot vraag 1

In grafiek 1 is af te lezen hoe beide groepen respondenten op de verschillende keuzemogelijkheden hebben gereageerd:

Grafiek 1 Keuzemogelijkheden wanneer zorgleerling op BS Lahrhof?

Overeenkomstige keuze MT en leerkrachten is “E-score”, “eerdere observaties IB/GS/extern”, “ouders tonen zorg aan”.

Veel gekozen door leerkrachten: “zorg geconstateerd door verschillende leerkrachten”, “onveilige situatie andere leerlingen”.

Veel gekozen door MT: “D-score”, “anders”.

Weinig tot niet gekozen: “Leerling geeft zelf problemen aan.”

Conclusie:

Geconcludeerd kan worden dat er 6 van de 8 punten van belang zijn als er op BS Lahrhof wordt gesproken over een zorgleerling. Er is een groot verschil tussen de mening van het team en het MT over of een D- of E-leerling automatisch een zorgleerling is.

Vraag 2: Concept protocol SCOL

Zowel de leerkrachten als het MT hebben het concept protocol ontvangen.

De stappen in het concept protocol zijn ontstaan vanuit de vragenlijsten uit de nulmeting en opmerkingen die werden gemaakt tijdens de implementatie van de SCOL (schooljaar 2012-2013). Hiervan zijn notities gemaakt.

De vraagstelling met betrekking tot het concept protocol was voor het MT en de leerkrachten verschillend;

Leerkrachten: Bij welke stappen heb je hulp nodig?

MT: Bij welke onderdelen zijn er zaken die je van groot belang vindt en heb je opmerkingen?

De verkregen antwoorden tot vraag 2 zijn te verdelen in drie verschillende onderdelen:

- Protocol SCOL algemeen
- Stap 6 formuleren van de aanpak van het handelingsplan”
- Voorstel protocol SCOL (pinwand-methode)

Deze onderdelen worden apart benoemd.

Protocol SCOL algemeen:

In de vragenlijsten bij vraag 2 zijn 9 keuzemogelijkheden (zie tabel 2 en 3).

In onderstaande tabellen is vervolgens af te lezen welke keuzes zijn gemaakt door het MT en door de leerkrachten. De respondenten mochten meerdere antwoorden geven. In de tabellen 2 en 3 is af te lezen hoeveel procent voor een bepaalde keuzemogelijkheid hebben gekozen:

Leerkrachten (21 respondenten)		
Bij welke stappen heb je hulp nodig na afname SCOL?		
	21 = 100%	
1. Afname SCOL	1	4,8%
2. Resultaten bekijken: D/E-score?	7	33,3%
3. Andere voorwaarden	5	23,8%
4. Analyseren resultaten	13	61,9%
5. Gesprek met leerling	13	61,9%
6. Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan	20	95,2%
7. Gesprek ouders	11	52,4%
8. Uitvoering handelingsplan	11	52,4%
9. Evaluatie	14	66,7%

Tabel 2 Leerkrachten: Bij welke stappen hulp nodig?

Managementteam (3 respondenten)		
Bij welke stappen wil je een opmerking plaatsen om rekening mee te houden?		
	3 = 100 %	
1. Afname SCOL	3	100%
2. Resultaten bekijken: D/E-score?	3	100%
3. Andere voorwaarden	2	66,6%
4. Analyseren resultaten	3	100%
5. Gesprek met leerling	3	100%
6. Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan	3	100%
7. Gesprek ouders	3	100%
8. Uitvoering handelingsplan	3	100%
9. Evaluatie	3	100%

Tabel 3 MT: Bij welke stappen wil je een opmerking plaatsen?

Stap 6 “formuleren van de aanpak van het handelingsplan”: Er was keuze mogelijkheid uit 6 antwoorden. Er mochten meerdere antwoorden worden gekozen (tabel 4 en 5):

Leerkrachten (21 respondenten)		
Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan. Waar heb je hulp bij nodig?		
	21 = 100 %	
Formuleren van doelstelling	12	57,1%
Info over verschillende gedragsproblemen en hiermee zelf aan de slag	12	57,1%
SOVA methode voor leerlingen met uitval	11	52,4%
SOVA methode voor alle leerlingen die structureel wordt ingezet	9	42,9%
Anders	4	20%

Tabel 4 Formuleren van de aanpak handelingsplan. Waar hulp nodig?

Managementteam (3 respondenten)		
<i>Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan. Wat heeft aandacht nodig?</i>		
	3 = 100 %	
Formuleren van doelstelling	3	100%
Info over verschillende gedragsproblemen en hiermee zelf aan de slag	2	66,7%
SOVA methode voor leerlingen met uitval	1	33,3%
SOVA methode voor alle leerlingen die structureel wordt ingezet	1	33,3%
Anders	2	66,7%

Tabel 5 Formuleren van de aanpak handelingsplan. Wat heeft aandacht nodig?

Data verkregen vanuit de pinwand-methode na voorstel protocol SCOL:

De leerkrachten en het MT hebben samen deel genomen aan deze vergadering.

9 leerkrachten waren afwezig. 6 van deze leerkrachten hebben ook de vragenlijst niet ingevuld.

Er werden verschillende opmerkingen geplaatst over de tevredenheid. In bijlage 8 staat de uitgebreide data. In tabel 6, 7 en 8 zijn vervolgens is af te lezen welke percentages zijn gekozen:

Tevredenheid over voorstel protocol SCOL		
	21 = 100%	
Voorblad met doel, zorg op Lahrhof, afspraken,	3	14,3%
Korte richtlijnen bij de stappen	3	14,3%
Duidelijk, compleet, overzichtelijk, kort en bondig	12	57,1%
Vervolg op afname	3	14,3%
Iedereen doorloopt dezelfde stappen	1	4,8%
Controle door IB/GS	1	4,8%
Alles staat er in	1	4,8%
Goed overleg tussen duo-partners!	2	9,5%

Tabel 6 Tevredenheid voorstel protocol SCOL

Wat ik mis in het voorstel protocol SCOL		
	21 = 100%	
(digitaal) format handelingsplan	7	33,3%
Info ook zetten in groepsoverzicht en -plan	2	9,5%
Uitvoering: bij wie terecht bij problemen?	2	9,5%
Datum van 1 ^e origineel erop	1	4,8%
Handreikingen diagnostische gesprekken	1	4,8%

Tabel 7 Wat ik mis in voorstel protocol SCOL

Wat ik zou veranderen in het voorstel protocol SCOL		
	21 = 100%	
Gesprek ouders optioneel maken	7	33,3%
Handelingsplan gemaakt: overleg ouders en ondertekenen	2	9,5%

Tabel 8 Wat ik zou veranderen in voorstel protocol SCOL

Analyse en conclusies met betrekking tot vraag 2: concept protocol SCOL

De vraagstelling was voor beide groepen respondenten anders. Hierdoor kunnen ze niet direct met elkaar vergeleken worden. Wel aangevuld met elkaar om een zo uitgebreid mogelijk protocol te ontwerpen.

Protocol SCOL algemeen:

Het MT acht alle stappen van belang om er een opmerking bij te plaatsen.

De leerkrachten kiezen de volgende stappen waar hulp bij nodig is:

“analyseren resultaten”, “gesprek met leerlingen”, “gesprek met ouders”, “formuleren handelingsplan”, “uitvoering handelingsplan”, “evaluatie” van belang.

Stap 6 formuleren van de aanpak van het handelingsplan:

De leerkrachten en het MT vinden van belang: “formulering doelstelling” en “informatie over gedragsproblemen en hier zelf mee aan de slag”.

De leerkrachten geven aan dat ze een “SOVA-methode voor leerlingen met uitval” wensen.

De andere keuzemogelijkheden worden door minder dan 50% gekozen en worden niet meegenomen.

Data verkregen uit pinwand-methode voorstel protocol SCOL (figuur 3):

Tevreden over:	Wat ik mis:	Wat ik zou veranderen:
•Duidelijk, overzichtelijk, compleet •Voorblad •Voorbeelden bij elke stap •Eindelijk vervolg na afname •Duo-partners samen doorlopen •Iedereen doorloopt dezelfde stappen •Controle IB/GS	•(digitaal) format handelingsplan •Info ook in groepoverzicht en -plan •Problemen tijdens uitvoeren: Bij wie hulp? •Datum 1e origineel protocol •Handreikingen diagnostisch gesprek leerling	•Gesprek ouders optioneel maken. Ligt aan zorgzwaarte •Handelingsplan opgesteld: overleg ouders •Handelingsplan er in zetten

Figuur 3 Data voorstel protocol SCOL

Er is grote tevredenheid over het voorstel protocol SCOL.

Bij “Wat ik mis”: behalve de stap “handreikingen diagnostisch gesprek leerling” worden alle opmerkingen opgenomen binnen het protocol SCOL.

Bij “Wat ik zou veranderen”: alle opmerkingen worden opgenomen in het protocol.

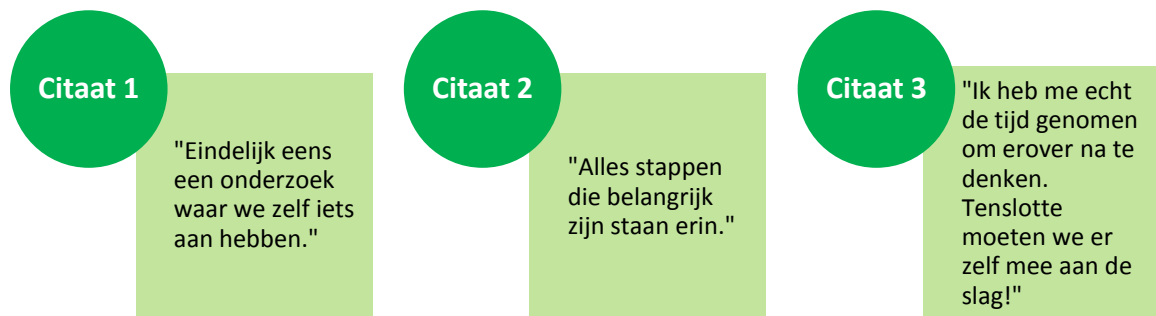
4.3.2 Interviews

Naar aanleiding van de vragenlijsten was het plan om narratieve interviews te houden. Deze zijn een bijzonder krachtig instrument om participanten in de gelegenheid te stellen om hun visie op het onderzoeksonderwerp te geven en hun ideeën daarover en hun ervaringen met het onderwerp te formuleren (de Lange et al, 2011).

Mijn aanname was, dat het nodig zou zijn deze interviews te houden om verheldering te krijgen op antwoorden die de respondenten zouden geven. De interviews met de leerkrachten blijken niet nodig, gezien de antwoorden concreet genoeg zijn en ze geen uitleg en/of verdieping behoeven.

Dit komt doordat de respondenten aangeven, anders dan bij eerdere vragenlijsten over andere onderwerpen, de vragen zeer serieus te hebben genomen. Het betreft een onderwerp over een concreet praktijkgericht probleem. Er is behoefte aan een stappenplan om te doorlopen na afname SCOL.

Hieronder een drietal citaten van leerkrachten na aanleiding van het concept protocol, die werden benoemd tijdens informele gesprekken (figuur 4):

Figuur. 4 Citaten deelnemers

Met het MT en de IB-ers is wel een kort interview gehouden.

De antwoorden die zij hebben gegeven op de vragen zijn voor mij concreet genoeg. Wat ik wilde weten was waarom het MT, zowel bij vraag 1 over de zorgleerling, als ook bij vraag 2, de stappen binnen het protocol, bij alle keuzemogelijkheden opmerkingen hadden geschreven. Dit in tegenstelling tot de keuzes die de leerkrachten hebben gemaakt.

Zij vonden alle keuzemogelijkheden van belang passend bij de definitie van "zorgleerling". Ook hebben ze bij alle stappen van het concept protocol opmerkingen geplaatst.

Samenvattend kwam uit de interviews dat ze alle drie deze opmerkingen hebben geplaatst vanuit hun rol binnen de school. Maar dat het absoluut geen must is om de opmerkingen koste wat kost mee te nemen. Bovendien geven ze aan dat ze veel vertrouwen hebben in de leerkrachten en dat de leerkrachten de leerlingen veel beter kennen waardoor de leerkrachten dingen durven weg te laten en niet alles kiezen.

De uitgebreide interviews zijn terug te vinden in bijlage 5.

Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de gegevens van de data geïnterpreteerd. Aan de hand van de antwoorden op de deelvragen, worden conclusies getrokken. Er wordt gebruikt gemaakt van de theorie, beschreven in hoofdstuk 2. Aan de hand van de conclusies wordt de onderzoeksvraag beantwoord. Er wordt een kritische reflectie op de onderzoeksmethodologie gegeven en tot slot aanbevelingen voor de praktijk.

5.2 Antwoorden op de deelvragen

5.2.1. Antwoord op deelvraag 1:

“Zijn leerlingen met een D- en E-score bij voorbaat zorgleerlingen?”

Om antwoord te krijgen op deelvraag 1 hebben de deelnemers een keuze moeten maken uit verschillende antwoorden. Door deze antwoorden kon men leerlingen als zorgleerling definiëren. Er mochten meer antwoorden worden gegeven. In tabel 9 zijn de keuzemogelijkheden af te lezen. Ook hoeveel deelnemers gekozen hebben voor bepaalde antwoorden.

Wanneer spreken we op BS Lahrhof van een “zorgleerling” binnen SCOL?	Leerkrachten 21 = 100%		MT 3 = 100%	
D-score	12	57,1%	3	100%
E-score	18	85,7%	3	100%
Leerling eerder geobserveerd door IB-er, gedragsspecialist, externe instantie	13	61,9%	2	66,6%
Zorg geconstateerd door verschillende leerkrachten	18	85,7%	2	66,6%
Ouders tonen zorg aan	10	47,6%	1	33,3%
Als andere leerlingen in bescherming moeten worden genomen	19	90,5%	2	66,6%
Leerling geeft zelf problemen aan	11	52,4%	1	33,3%
Anders	5	23,8%	2	66,6%

Tabel 9 Wanneer spreken we op BS Lahrhof van een “zorgleerling” binnen SCOL?

Conclusie deelvraag 1:

Uit de metingen blijkt dat 6 van de 8 aspecten veel worden gekozen als typering voor zorgleerling. Deze punten zijn een combinatie van de antwoorden van de leerkrachten en het MT. E-score, D-score, eerdere observaties door IB/GS/extern, ouders tonen zorg aan, zorg geconstateerd door verschillende leerkrachten, er ontstaat een onveilige situatie door leerling. Deze worden opgenomen binnen het protocol SCOL. Het MT vindt alle mogelijkheden van belang. In de interviews (bijlage 5) is een uitwerking hiervan te zien.

De handleiding van SCOL beschrijft D- en E-leerlingen als leerlingen die zorg nodig hebben ten opzichte van de sociale competentie (Joosten en ten Heggelaar, 2009).

Uit de gegevens blijkt dat men een leerling met een E-score op BS Lahrhof ook als zorgleerling definieert. Bij de leerkrachten wordt de D-score lager gescoord. Leerkrachten geven in de praktijk aan dat de score van leerlingen met een D-score vaak niet overeenkomen met de verwachtingen van de leerkracht; "goodness-of-fit" (Thomas & Chess, 1980). Dit zou een reden kunnen zijn waarom de D-score minder vaak is gekozen.

5.2.2. Antwoord op deelvraag 2:

"Waar ervaren de leerkrachten handelingsverlegenheid na het invullen van de SCOL?"

Gezien deelvraag 2 specifiek geldt voor de leerkrachten wat betreft het te ontwerpen protocol, worden de antwoorden van het MT in dit hoofdstuk buiten beschouwing gelaten. Deze zijn wel relevant als het protocol SCOL inhoudelijk wordt. In de paragraaf 5.4 over de aanbevelingen wordt hierop ingegaan.

In de conclusie worden achtereenvolgens de volgende data-analyses besproken die zijn gedaan voor deelvraag 2:

- Vragenlijst
- Stap 6: het formuleren van de aanpak in een handelingsplan
- Pinwandmethode

Conclusie deelvraag 2:

- Vragenlijst:

In tabel 10 is af te lezen bij welke stappen er handelingsverlegenheid is:

Leerkrachten (21 respondenten)		
Bij welke stappen heb je hulp nodig na afname SCOL?		
	21 = 100%	
1. Afname SCOL	1	4,8%
2. Resultaten bekijken: D/E-score?	7	33,3%
3. Andere voorwaarden	5	23,8%
4. Analyseren resultaten	13	61,9%
5. Gesprek met leerling	13	61,9%
6. Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan	20	95,2%
7. Gesprek ouders	11	52,4%
8. Uitvoering handelingsplan	11	52,4%
9. Evaluatie	14	66,7%

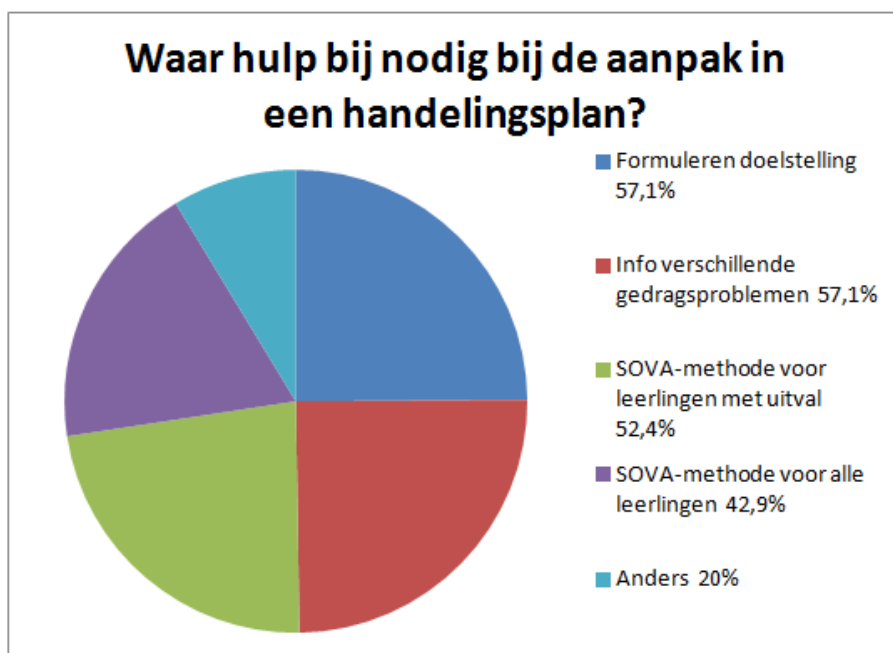
Tabel 10: Bij welke stappen heb je hulp nodig?

Leerkrachten geven aan dat ze op veel punten handelingsverlegenheid ervaren.

In overleg met het MT is er gekozen om alle stappen die >50% scoren, mee te nemen binnen het protocol SCOL. Dit zijn de punten:

4. Analyseren resultaten
5. Gesprek met leerling
6. Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan
7. Gesprek ouders
8. Uitvoering handelingsplan
9. Evaluatie

- Stap 6: het formuleren van de aanpak in een handelingsplan

Grafiek 2 Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan

Bij deze stap ervaren de leerkrachten de meeste handelingsverlegenheid (grafiek 2).

De leerkrachten hebben behoefte aan:

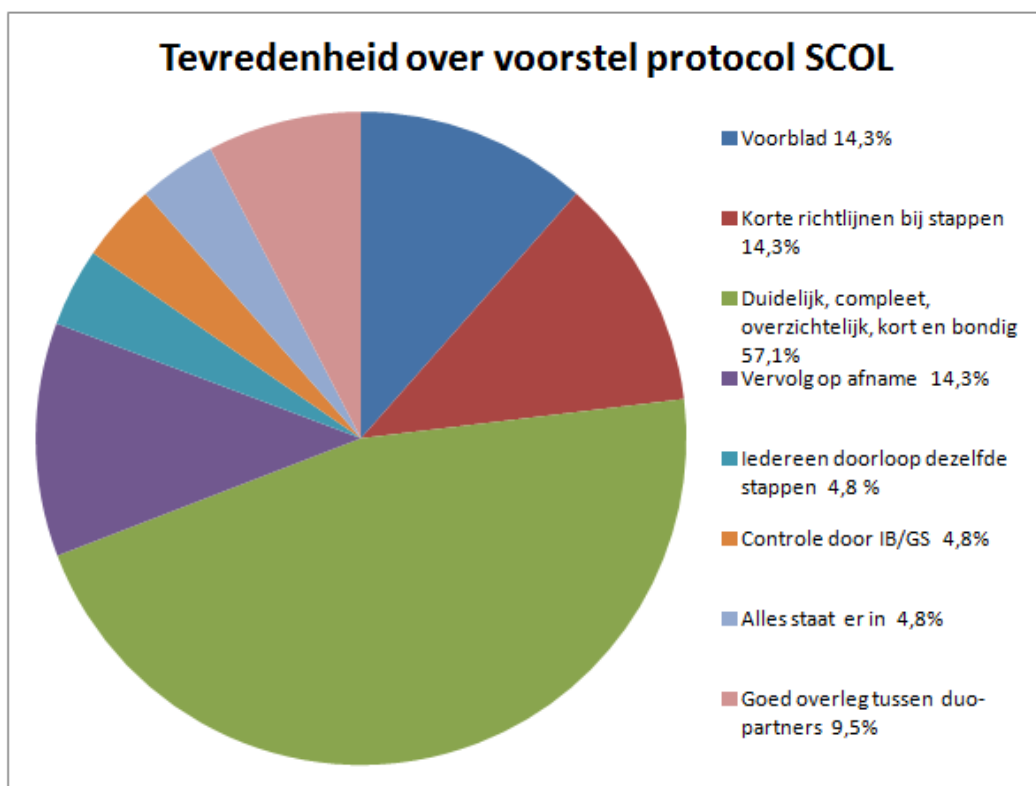
- hulp bij het formuleren van de doelstelling van een handelingsplan
- informatie over gedragsproblemen/gedragsstoornissen
- een SOVA-methode voor leerlingen die uitval vertonen.

9 van 21 leerkrachten zouden graag een SoVa-methode voor alle leerlingen hebben die gestructureerd wordt ingezet. In overleg met het MT is besloten dat dit aantal voor nu te weinig is om mee te nemen binnen het protocol. Van der Horst en Hopmans (2013) dat bij veel SoVa-methodes niet alle leerlingen worden aangesproken: de oefeningen zijn specifiek gericht op een klein groepje, waardoor de rest van de klas er niets aan heeft.

- Pinwand-methode:

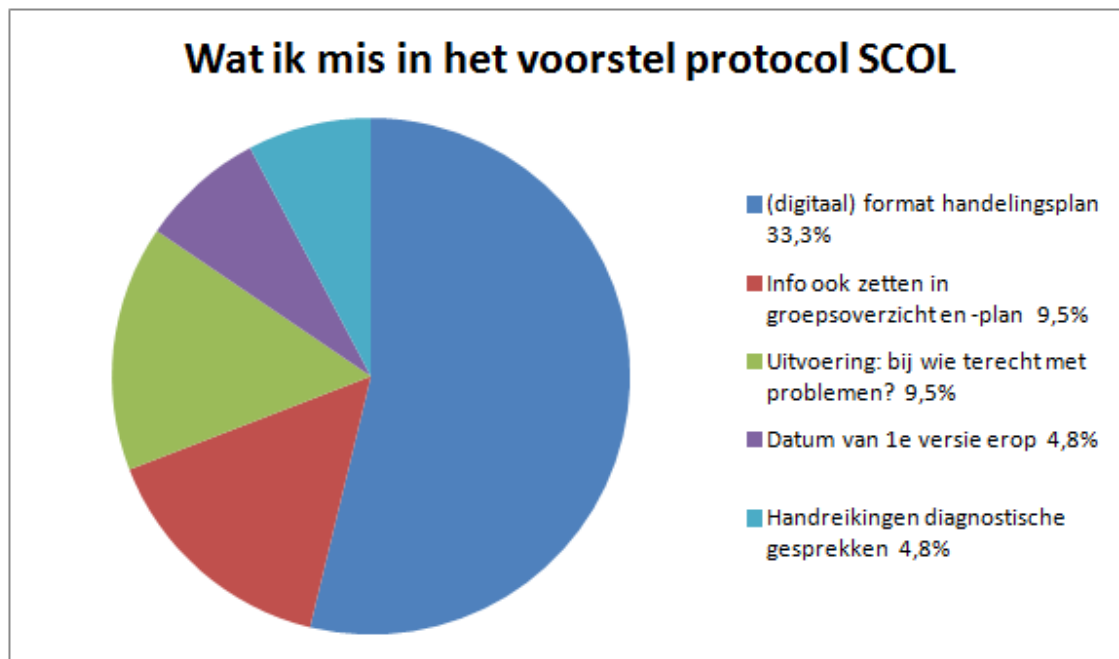
Door middel van de pinwandmethode worden de volgende punten in het definitieve protocol SCOL opgenomen gezien het team hierover tevreden was (grafiek 3):

1. Analyse resultaten
2. Diagnostisch gesprek met de leerling
3. Gesprek ouders
4. Handelingsplan opstellen
5. Uitvoeren handelingsplan
6. Evaluatie met IB-er/GS

Grafiek 3 Tevredenheid over voorstel protocol SCOL

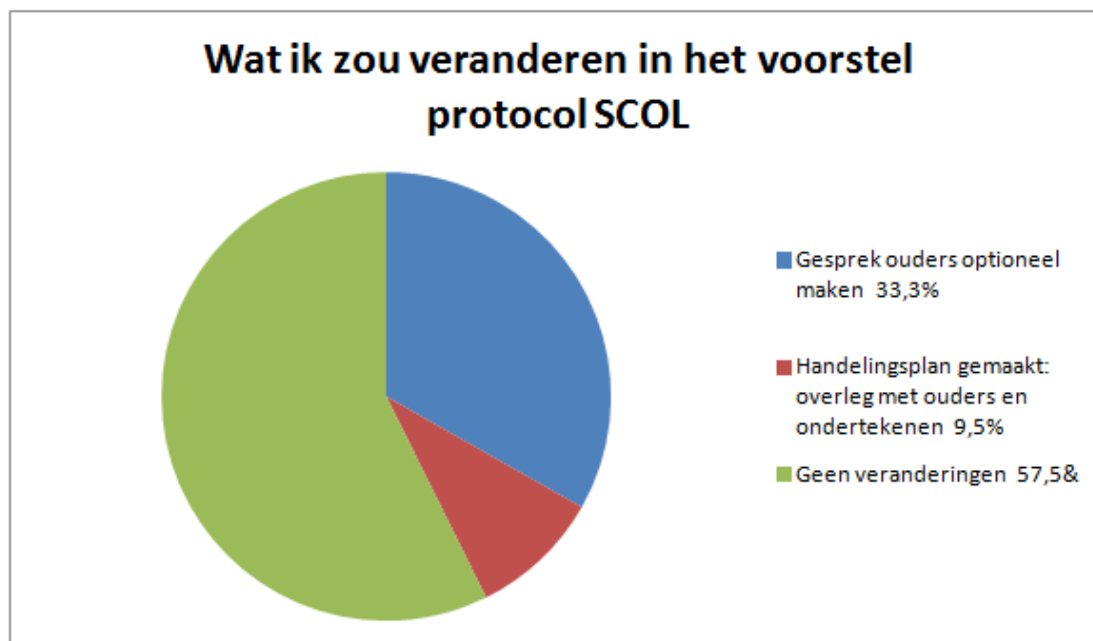
Wat er door het team wordt gemist zijn: “(digitaal) format handelingsplan”, “info ook in groepsoverzicht en –plan zetten”, “Uitvoeren: bij wie terecht met problemen?”, “Datum van 1^e versie in protocol” en “handreikingen diagnostische gesprekken” (grafiek4).

Grafiek 4 Wat ik mis in het voorstel protocol SCOL

Behalve “handreikingen diagnostische gesprekken” worden alle aspecten meegenomen in het protocol SCOL. In de aanbevelingen wordt op “Handreikingen diagnostische gesprekken” verder ingegaan.

De veranderpunten waren: “gesprek ouders optioneel maken” en “handelingsplan gemaakt: overleg met ouders en ondertekenen” (grafiek 5). Verder werden er geen veranderingen aangegeven. Beide veranderpunten worden meegenomen binnen het definitieve protocol SCOL.

Grafiek 5 Wat ik zou veranderen in het voorstel protocol SCOL

5.2.3. Antwoord op deelvraag 3:

“Welke hulp kunnen de leerkrachten zelf bieden bij problemen in de sociaal-emotionele ontwikkeling?”

Naar deelvraag 3 wordt in de vragenlijst niet gevraagd. Er wordt nergens gevraagd welke hulp de leerkrachten zelf kunnen bieden. Door de vraagstelling wordt er niet expliciet antwoord gegeven op deelvraag 3. De vraagstelling is verkeerd. In hoofdstuk 6 “reflectie” wordt hier op in gegaan.

Er werd verwacht dat er minder handelingsverlegenheid zou zijn. Leerkrachten geven aan dat als er expliciet gevraagd wordt naar handelingsverlegenheid, ze deze vraag concreet beantwoorden en niet nadenken over wat ze wel al zelf kunnen en alleen op zoek gaan naar wat ze nog niet zo goed kunnen.

Conclusie deelvraag 3:

De vraagstelling in de vragenlijst over de stappen van het protocol SCOL sluit niet aan bij deelvraag 3. De conclusie kan worden getrokken dat de punten die niet hoog worden gescoord op handelingsverlegenheid, de punten zijn die ze wel al zelf kunnen. Dat zijn:

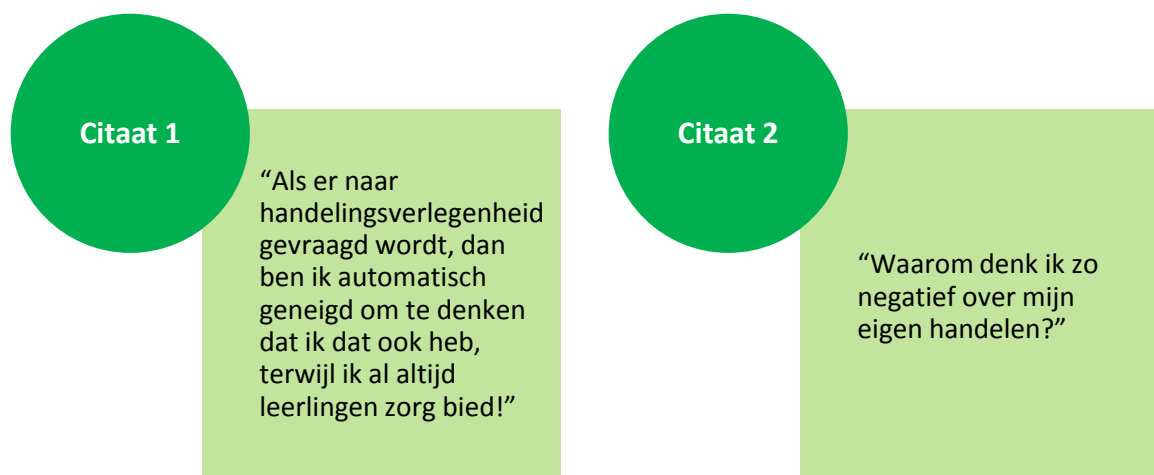
- Afname SCOL
- Resultaten bekijken: D- en E-score

Deze worden ook niet opgenomen in het protocol SCOL gezien men dit zelf kan.

De deelnemers worden niet expliciet gevraagd wat ze wel al kunnen (competent gedrag).

Deze vraag is mijns inziens niet beantwoord binnen dit onderzoek.

Uiteindelijk zijn er leerkrachten die zelfs negatiever over zichzelf gaan denken dan nodig. Zie citaten (figuur 5):

Figuur 5 Citaten leerkrachten over handelingsverlegenheid

5.2.4 Antwoord op de onderzoeksvraag

Om antwoord te kunnen geven op onderstaande onderzoeksvraag, is gebruik gemaakt van de resultaten vanuit de deelvragen, het theoretisch kader en de verkregen data.

Welke stappen dient de leerkracht te doorlopen (protocol) na afname van de SCOL zodat de resultaten met de hoogst mogelijke zorg verwerkt worden en de zorgleerling de juiste hulp geboden wordt?

NA data-analyse staan de volgende stappen in het protocol (bijlage 10):

1. Analyse resultaten
2. Diagnostisch gesprek met de leerling
3. Gesprek ouders
4. Handelingsplan opstellen
5. Uitvoeren handelingsplan
6. Evaluatie met IB-er/gedragsspecialist

Over het voorstel protocol is men tevreden. Het team heeft aan kunnen geven wat ze nog missen en wat ze nog veranderd willen hebben. Al deze punten zijn opgenomen binnen het protocol SCOL waardoor het volledig wordt. Wanneer de leerkrachten het protocol SCOL zullen doorlopen zal met alle aspecten uit de onderzoeksvraag rekening worden gehouden zodat de juiste hulp aan de zorgleerlingen geboden kan worden. Het ontwerp is een product van het gehele team van BS Lahrhof.

5.3 Kritische reflectie op de onderzoeksmethodologie

In dit onderzoek zijn vragenlijsten gebruikt voor zowel de leerkrachten als voor het MT.

Ik had beter twee verschillende vragenlijsten kunnen maken. Met name de lijst voor het MT door te vragen bij welke stappen ze hulp zouden kunnen bieden. De antwoorden zouden in het verlengde liggen en gekoppeld kunnen worden aan de gevraagde ondersteuning.

De verkregen antwoorden zijn zeker bruikbaar. Een volgende keer zal ik nog kritischer naar mijn vraagstelling en het doel hiervan moeten kijken. Gezien het tijdsaspect kan niet in dit onderzoek worden opgenomen of het protocol doeltreffend werkt in de praktijk.

Er zijn geen interviews gehouden met de leerkrachten gezien de gegeven antwoorden van deze onderzoeksgroep duidelijk en concreet waren. Ter controle is er een focusgroep geformeerd. Er zijn wel korte interviews gehouden met het MT/IB-ers. Deze gaven duidelijk weer waarom de antwoorden van het MT afwijkend waren aan de antwoorden van de leerkrachten. Ik kon het verschil door de antwoorden in de interviews beter plaatsen en meenemen in het protocol SCOL.

De vragenlijsten zijn op een te vroeg moment binnen het onderzoek gemaakt en aan de leerkrachten gegeven. Dit is gebeurd doordat afspraken op de opleiding door mij verkeerd werden begrepen. Het was raadzaam geweest nog meer theorie te hebben gelezen alvorens de vragenlijst te maken. Dit had betere vragen kunnen opleveren waardoor alle vragen werden beantwoord. De antwoorden verkregen vanuit het onderzoek zijn goed genoeg om het protocol SCOL uit te werken.

5.4 Aanbevelingen

Naar aanleiding van dit onderzoek worden er een aantal aanbevelingen gedaan met betrekking op het protocol SCOL.

Zorgleerlingen

Het is aan te bevelen om tijdens het zorggesprek met de IB-er/gedragsspecialist niet alleen uit te gaan van de aspecten die worden genoemd in dit onderzoek als het gaat om “zorgleerlingen”. Het is van belang dat de leerkracht, naast deze aspecten, kan onderbouwen waarom deze leerling specifieke zorg nodig heeft. Dit gezien de subjectiviteit van de SCOL.

Ook is het belangrijk dat de leerkracht weet heeft van de ecologie van de leerling van Van Meersbergen en Jeninga (2012). De leerkracht moet leren naar zichzelf kijken. Van der Wolf (z.d.) is van mening dat leerkrachten daarmee leren gevoelens voor kinderen te benoemen. Dan blijkt dat sommige kinderen meer sympathie en positieve gevoelens opwekken dan andere. Daar moet men vervolgens bewust over gaan nadenken. Deze reflectie is essentieel om je eigen rol in je relatie met je leerlingen te kunnen duiden en zo mogelijk te verbeteren.

Met het oog op Passend Onderwijs, is de kans groot dat populatie op BS Lahrhof zal veranderen. Dit kan het beeld van zorgleerlingen ook veranderen. Evaluatie en theoretische kennis is nodig op BS Lahrhof.

Protocol SCOL

Het is aan te bevelen om op de toetskalender structureel een moment te kiezen waarop het protocol geëvalueerd wordt. Dit via de PDCA-cyclus. Het protocol SCOL (bijlage 10) moet in een zorggesprek met de leerkracht en IB-er/GS doorlopen worden. Het is van belang dat de leerkracht kan onderbouwen hoe het protocol is doorlopen door antwoord te geven op vragen zoals:

Waarom doe je de dingen zoals je ze doet?

Welke keuzes maak je en waarom?

De IB-er/GS zal de leerkrachten moeten ondersteunen.

Vanaf schooljaar 2013-2014 zal voor het eerst gewerkt gaan worden met het protocol SCOL. Aan te bevelen is om de tijd te nemen om dit protocol een plek te geven binnen de sociaal-emotionele zorg. Uit het onderzoek blijkt dat er nog veel handelingsverlegenheid heerst bij

leerkrachten. Deze handelingsverlegenheid is niet weg op het moment dat het team gaat werken volgens het protocol SCOL. De expertise van de IB-er/GS, zullen de leerkrachten ondersteuning gaan geven. Het is een proces van bewustwording en gedragsverandering. Dit kost tijd en wil het gedegen gebeuren dan moet er ook de tijd voor genomen worden. Bovendien is het uitvoeren ook tijdgebonden.

Specifiek bij de stap over het formuleren van de aanpak van het handelingsplan zal er tijdens teamvergaderingen, studiemiddagen, zorggesprekken en/of bouwvergaderingen invulling gegeven moeten worden aan:

- hulp bij het formuleren van de doelstelling van een handelingsplan
- informatie over gedragsproblemen/gedragsstoornissen
- het voeren van gesprekken
- diverse praktische vragen

De IB-ers en de gedragspecialist kunnen deze ondersteuning bieden. En wellicht zijn er ook leerkrachten die hierin kunnen anticiperen.

Algemeen

Het is aan te bevelen om na te gaan bij welke stappen leerkrachten zelf hulp kunnen bieden en welke. Deze vraag is binnen dit onderzoek niet concreet beantwoord. Het is wel van belang dat hier antwoord op komt, met het oog op uitgaan van kansen en mogelijkheden. Dit geldt mijns inziens niet alleen voor leerlingen maar ook voor leerkrachten. Uiteindelijk moet het zo zijn dat de leerkrachten zo min mogelijk ondersteuning nodig hebben om het protocol te doorlopen.

De antwoorden op de vragenlijsten van het MT worden meegenomen binnen het inhoudelijke gedeelte van het protocol SCOL. Ook kan de informatie gebruikt worden om een beleidsplan sociaal-emotionele ontwikkeling te schrijven.

Er zijn een aantal leerkrachten die aangeven behoefte te hebben aan handreikingen bij diagnostiserende gesprekken. Het is aan te bevelen om deze leerkrachten deze handreikingen aan te bieden. Dit kan individueel of tijdens een teamcursus/studiemiddag.

Het is aan te bevelen een digitaal format handelingsplan te maken in samenwerking met de ICT-coördinator, zodat het handelingsplan digitaal ingevuld en opgeslagen kan worden. Het invullen gaat gemakkelijker en sneller. Bovendien kan het op deze manier effectiever gedeeld worden met collega's. Alle andere zorgformulieren zijn ook digitaal. Dit mag hierbij niet ontbreken.

Hoofdstuk 6 Reflectie

In dit hoofdstuk reflecteer ik op mijn professionele ontwikkeling in relatie tot het proces dat doorlopen is tijdens het doen van het praktijkgericht onderzoek.

6.1 Reflectie op het onderzoek

Vanuit de implementatie van de SCOL op BS Lahrhof heb ik mijn onderzoek gewijd aan de problemen waar we tegenaan liepen na afname van de SCOL.

Door het geleerde (theorie) te kunnen koppelen in mij werk (praktijk), wilde ik als professional (persoon) groeien en een voorbeeld zijn voor mijn collega's (Admiraal et al, 2010). Hierdoor kon ik als change-agent een bijdrage leveren aan mijn onderwijspraktijk.

Het volgen van de theorie tijdens de opleiding en het koppelen hiervan aan de opdrachten en toetsen, en met name bij het praktijkgericht onderzoek hebben ervoor gezorgd dat mijn professionaliteit is vergroot.

Mijn teamgenoten waren betrokken binnen dit onderzoek. De draagkracht was groot. Ik heb hun kracht gebruikt door ze instemming te geven en omdat dit onderzoek werd gedaan vanuit wensen van het team heb ik aandacht besteed aan de leerkrachten. Bovendien ben ik transparant geweest door duidelijk te vertellen waarom dit praktijkprobleem werd aangepakt, wat het doel is en wat het oplevert (Davenport, 2007). Het aanpakken van het praktijkprobleem op deze manier geeft mezelf een goed gevoel omdat ik het met mijn teamleden kan delen.

Door het doen van dit onderzoek heb ik bereikt dat steeds meer collega's gaan kijken naar hun eigen gedrag. De vragen die ik heb gesteld hebben ze hiertoe aangezet. Ik hoop dat ze door het doorlopen van het protocol SCOL, naast het bieden van goede zorg aan de leerlingen, zelfkennis en zelfinzicht ontwikkelen. Volgens Groen (2011), de basis om aan gedragsverandering te werken. Zelf heb ik tijdens de opleiding ervaren dat reflecteren op je eigen handelen erg leerzaam kan zijn en je inzicht in je eigen handelen geeft. Dit onderzoek kan een proces op gang brengen dat kwaliteiten naar boven haalt bij leerkrachten (Hardewijn, 2003).

Door het doorlopen van het protocol SCOL worden leerkrachten aangezet om leerlingen te bekijken vanuit kansen en mogelijkheden zoals Pamijer, van Beukering en de Lange beschrijven (2011). Het oplossingsgerichte denken en handelen krijgt mede door het ontwikkelde protocol een steeds grotere invloed op BS Lahrhof. De gesprekken die gevoerd gaan worden aan de hand van het protocol SCOL zullen ook oplossingsgericht zijn.

De oplossingsgerichte methodiek krijgt een steeds grotere plek binnen mijn werken. Ik vond het daarom des te vervelend dat deelvraag 3 niet beantwoord kon worden. Deelvraag 3 vroeg naar wat de leerkrachten zelf aan hulp kunnen bieden. Ik heb alleen gevraagd naar handelingsverlegenheid. Hierdoor is deze vraag niet expliciet beantwoord. Ik heb geleerd nog meer aandacht te besteden aan de vraagstelling.

Het ontwikkelde protocol SCOL wordt vanaf schooljaar 2013-2014 ingezet na afname van de SCOL.

6.2 Reflectie op mijn kennis en handelen

Het onderzoek richt zich op leerlingen die zorg nodig hebben binnen de sociale competentie op BS Lahrhof. De leerlingen zitten in groep 3 t/m 8. Ook richt het zich op alle leerkrachten van BS Lahrhof die de leerlingen deze zorg moeten geven.

De kleutergroepen nemen de SCOL niet af. Zij hebben eigen observatieformulieren. Deze sluiten aan bij de observaties vanuit de SCOL. Ik zal zorg moeten dragen dat de observatielijsten van de kleutergroepen blijven aansluiten bij de SCOL.

Andere scholen binnen de Stichting Kindante hebben profijt van mijn onderzoek gezien de implementatie van de SCOL en het ontwerpen van het protocol SCOL hulp kan bieden als andere scholen binnen Stichting Kindante de SCOL ook invoeren. Indien zij tegen hetzelfde praktijkprobleem aanlopen kan mijn onderzoek als voorbeeld dienen. Dit gebeurt nu al door het project “verbinden en verdiepen” binnen Stichting Kindante, waaraan ik deelneem en mijn expertise met betrekking tot de implementatie van SCOL deel met andere scholen. Op deze manier maken we gebruik van elkaars expertise.

Binnen de opleiding werd dit gedaan door middel van het werken met critical friends. We hebben elkaar geholpen. Tijdens mijn onderzoek hebben ze dit gedaan doordat ze bekend waren met mijn onderzoeksonderwerp en kritisch hierover hebben meegedacht (Ponte, 2002). Dit vind ik een zeer waardevolle manier van collectief leren. Het geven van feedback en reflecteren op elkaars handelen geeft zoveel inzichten. Zelf hoop ik dit binnen mijn praktijk ook te kunnen gaan doen middels “good practice” (de Lange et al, 2011) met collega’s zodat we samen een professionele leergemeenschap kunnen creëren.

Nu mijn professionaliteit vergroot wordt, krijg ik vanuit het MT andere taken binnen de school. Hierdoor gebeurt het dat ik op momenten een andere rol binnen de school heb en zakelijker met collega’s om dien te gaan. Dit vind ik niet altijd even gemakkelijk. Door positiviteit, mijn opgedane kennis en de relatie die ik in het verleden heb opgebouwd met mijn collega’s, accepteren mijn collega’s dit. Ik laat zien dat ze veel meer gebruik kunnen en mogen maken van mijn expertise zodat we samen een betere onderwijspraktijk kunnen creëren en ik meer kan betekenen voor alle leerlingen.

De koppeling persoon-praktijk-theorie neemt een steeds vastere plaats in binnen mijn handelen. Ik ervaar dat mijn werkwijze andere collega’s “aansteekt” om ook op zoek te gaan naar theorie. Ook hierdoor ben ik een change-agent op mijn werk.

Aanvankelijk was voor mij wat betreft de opleiding belangrijk dat ik na 2 jaar mijn diploma op zak had. Gekeken naar mijn onderzoek, was voor mij belangrijk dat ik een ontwerp van een protocol ontwikkelde voor mijn onderwijspraktijk.

Uiteindelijk blijven beiden belangrijk, maar ik heb ervaren dat het proces belangrijker is dan het product. Het totale leerproces dat ik meemaak is voor mij het belangrijkste. Door de opleiding heb ik ook ervaren dat je niet stil moet blijven staan maar moet doorgaan met je eigen ontwikkeling. Dit maakt het werken in de praktijk veel effectiever en geeft energie en uiteindelijk meer werkplezier. Niet gedacht dat het volgen van een opleiding me zoveel

nieuwe inzichten zou geven. Als je dit als professional kunt uitstralen naar je collega's en ze kunt meenemen, creëer je samen een sfeer waarin collectief geleerd kan worden en de onderwijspraktijk beter wordt, waardoor de resultaten van de leerlingen zullen stijgen. Niet alleen binnen de cognitieve ontwikkeling, maar zeker ook voor sociaal-emotionele. En met name het laatste is waar ik passie en affiniteit voor voel en ik als professional het verschil wil maken.

Nawoord

“It is costly wisdom that is bought by experience.”

R. Ascham

Tijdens dit onderzoek, maar zeker ook tijdens de opleiding, heb ik geleerd dat ik leer door ervaren. Ik heb veel theorie opgenomen en dit vertaald naar de praktijk. In twee jaar tijd ben ik uitgegroeid van leerkracht naar Master SEN gedragsspecialist.

Een heel aantal vaardigheden heb ik me eigen gemaakt waardoor ik professioneler met leerlingen met speciale onderwijszorg om kan gaan. Het begeleiden van collega's is iets waar ik steeds meer plezier aan ben gaan beleven. Ik hoop mijn opgedane expertise te kunnen inzetten om leerlingen, leerkrachten en iedereen binnen mijn werkveld te kunnen ondersteunen.

Ik wil graag een aantal mensen bedanken:

Mijn partner Petra en onze dochters Nico, Marijn, Imme en Merijn, wil ik bedanken voor hun geduld, liefde, begrip en steun tijdens de studie.

Mijn critical friends Juulke Timmermans, Hannie van Riel en Cindy Rongen wil ik bedanken voor de feedback die ik altijd weer mocht ontvangen. Maar ook voor de vriendschap die is ontstaan. Mijn critical friend Mariska Janssen wil ik in het bijzonder bedanken. Zij heeft me door haar feedback regelmatig naar een hoger niveau getild. Als rots in de branding en maatje hebben we deze twee jaar samen doorgemaakt. Moeilijke periodes hebben we door middel van humor en samen sparren doorstaan. Van studiegenoten naar een gewaardeerde collega en vriendin!

Ik wil al mijn collega's op BS Lahrhof bedanken voor hun steun en medewerking. Het MT omdat ze me de kans en ruimte hebben geboden om deze opleiding te kunnen volgen en me te ondersteunen waar nodig.

In het bijzonder wil ik mijn collega's Daniëlle Stassen en Sabine Grispen bedanken. Mijn maatje Daniëlle voor haar steun in moeilijke tijden, raad en daad en feedback. Mijn duopartner Sabine wil ik bedanken omdat ze me regelmatig heeft ontzien tijdens ons werk in de groep en begrip heeft gehad voor mijn “volle kop” en alle andere dingen die ik allemaal vergat.

Mijn studiebegeleider Adriaan Ansems wil ik tot slot bedanken voor alle feedback en inzichten die hij me heeft gegeven.

Mariël Schmeits
Sittard, juni 2013

Literatuurlijst

- Admiraal, D., Swet, J. van, Huijgevoort, H. van (2010). *Fontys OSO in beweging, van visie naar organiseren: inspererend en te doen*, verkregen op 28 april via <http://www.fontyspublicaties.nl/show.cgi?fid=7100>.
- Barab, S., Squire, K. (2004). Design-based research: Putting a stake in the ground. *Journal of the learning sciences*, 13(1), 1-14.
- Born, J. van den (z.d.). "Handelingsverlegenheid, een moeilijk begrip", verkregen op 8 mei via http://www.edux.nl/site_files/uploads/nieuwsbrieven/Redax_Magazine_nr4art2.pdf
- Cauffman, L. en Dijk van, D. (2010). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Calseyde, W. van de (z.d.). "Bij gedragsproblemen moet je de leerkracht in de spiegel leren kijken", verkregen op 5 mei via http://www.deonderwijsadviseurs.nl/wp-content/uploads/2012/12/TIB-05-2012_Wolff.pdf
- Davenport, T.H. (2007). *Keeping up with the quants*. Harvard business Press
- Durrant, M. (2007). *Creatieve oplossingen bij gedragsproblemen op school*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant
- Furedi, F. (2004). *Therapy Culture. Cultivating vulnerability in an uncertain age*. London: Routledge
- Groen, M. (2011). *Reflecteren: de basis*. Op weg naar bewust en bekwaam handelen. Groningen-Houten: Noordhoff Uitgevers
- Hardewijn, B. (2003). *Oog hebben voor kwaliteiten*. Arnhem: Stichting onderzoek je eigen werk
- Horst, M. van der en Hopmans, V. (2013). *Sociaal gedrag elke dag!* Huizen: Pica
- Meersbergen, E. van en Jeninga, J. (2012). *De ecologie van de leerling. Een systeemgericht model voor het onderwijs*. *Tijdschrift voor orthopedagogiek*, 51.
- Joosten, F. (2006) CED-Groep. *Verantwoording van de Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL)*, verkregen op 18 januari via <http://www.scol.nl/downloads/verantwoording-scol.pdf>
- Joosten, F., Heggeler ten, M. CED-Groep, *Handleiding SCOL Sociale Competentie Observatie Lijst Primair Onderwijs*, verkregen op 14 januari via <http://www.scol.nl/downloads/GebruikershandleidingSCOL.pdf>
- Kalleneberg, T., Koster B., Onstenk J., Scheepsma W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek. Een handreiking voor leraren*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff
- Kelly, G. A. (1963). *A Theory of Personality. The Psychology of Personal Constructs*. New York: The Norton Library

- Lange, R. de, Schuman, H., Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant
- May, T. (2001). *Social Research, Issues, Methods and Process*. Buckingham: Open University Press
- Nederlands Jeugd Instituut (z.d.). Instrumenten en richtlijnen, verkregen op 28 maart via <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/23/629.dWI0Z2VicmVpZD0x.html>
- Oomen, C., Walraven, M. & Hulsen, M. (2009). *Sociale competentie in beeld. Een begrippen- en analysekader voor de voorschoolse periode*.
- Overveld, K. van (2012). *Groepsplan gedrag*. Planmatig werken aan passend onderwijs. Huizen: PICA
- Packbier, A. (2012). *Schoolplan 2011-201*, verkregen op 16 januari via http://www.bslahrhof-sittard.nl/index.php?page=main.php?id=171391&real_id=171391
- Pameijer, N., Beukering, T. van, Lange, S. de (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam*. Leuven/Den Haag: ACCO
- Ponte, P. (2002). *Actie-onderzoek door docenten. Uitvoering en begeleiding in theorie en praktijk*. Leuven-Apeldoorn: Garant
- Postema, A., (1995). De Pinwand-methode, in: *Opleiders in Organisaties*, 22, Kluwer Bedrijfswetenschappen, Deventer, p. 94-99
- Slooter, M. (2009). *De vijf rollen van de leraar*. CPS Amersfoort.
- Smeets, E., Rispens, J. (2008). *Op zoek naar Passend Onderwijs. Overzichtsstudie van de samenhang tussen regulier en speciaal (basis)onderwijs*. Nijmegen: ITS.
- Thomas, A., & Chess, S. (1989). *Temperament and personality*. Chichester: Wiley
- Wingerden van, J., Laak van de, B. (2012). *Passie Energie Prestatie*. De kracht van werken met bevlogenheid. Pearson.
- Wolf, K. van de en Beukering, T. van (2009). *Gedragsproblemen in scholen*. Het denken en handelen van leraren. Leuven: Acco.

B I J L A G E N

Bijlage 1 Vragenlijst leerkrachten

Naam:

Wanneer spreken we op BS Lahrhof van een “zorgleerling” binnen SCOL?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ D-score
- ☐ E-score
- ☐ Anders, nl.: ☐ leerling eerder geobserveerd door IB-er,
gedragsspecialist en /of externe instantie
- ☐ zorg geconstateerd door verschillende leerkrachten
- ☐ ouders tonen zorg aan
- ☐ als andere leerlingen in bescherming genomen
moeten worden
- ☐ leerling geeft zelf problemen aan
- ☐ anders, nl.:

CONCEPT protocol SCOL

Stap 1: Afname SCOL najaar / voorjaar

Stap 2: Resultaten bekijken: D/E-score?

Stap 3: Andere voorwaarden?

Stap 4: Analyseren resultaten

Stap 5: Gesprek met leerling

Stap 6: Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan

Stap 7: Gesprek ouders

Stap 8: Uitvoering van het handelingsplan

Stap 9: Evaluatie

Stel, dit zou het protocol zijn dat gevolgd moet worden bij SCOL. Op welke onderdelen denk je nog hulp nodig te hebben?

Stap 1: Afname:

Stap 2: Resultaten bekijken:

Stap 3: Andere voorwaarden:

Stap 4: Analyseren resultaten:

Stap 5: Gesprek leerling:

Stap 6: Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan:

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐ formuleren van de doelstelling

☐ formuleren van de doelstelling

☐ aanpak: ☐ info/naslagwerk over verschillende gedragsproblemen/

gedragsstoornissen en hiermee zelf aan de slag

☐ SOVA-methode voor leerlingen die uitval vertonen

☐ SOVA-methode voor alle leerlingen die structureel

Ingezet moet worden in alle groepen (wekenlijks of

2-wekenlijks)

☐ anders, nl.:

Stap 7: Gesprek ouders:

Stap 8: Uitvoering handelingsplan:

Stap 9: Evaluatie:

Bijlage 2 Uitgewerkte DATA leerkrachten

Stappen protocol	VS	DS	SC	DB	Opmerking
1. Afbname		hulp van de vorige leerkracht wel handig wanneer je zelf een heel ander beeld van een kind hebt			
2. Resultaten Bekijken: D/E-score?					
3. Andere voorwaarden		belangrijk dat een lln het gedrag bij verschillende lkr laat zien, zodat het niet een probleem van de lkr zelf is dat parten speelt. Het moet een structureel probleem zijn, dat ook herkenbaar is voor lkr-er bijv.			
4. Analyseren resultaten	Als ze erg afwijken van voorgaande jaren				
5. Gesprek met leerling		Vragen stellen is heel erg lastig. Welke vragen stel je om tot de kern te komen?	Tips	Moeilijk om een gesprek te voeren over gedrag in groep 2 omdat de kleuters vaak hun gevoel niet onder woorden kunnen brengen.	Teamcursus kindgesprekken 2013-2014
6. Formuleren vd aanpak in handelingsplan	Formulering doelstelling SOVA-methode voor lln met uitval	Info gedragsproblemen / stoornissen	Info gedragsproblemen / stoornissen SOVA-methode voor lln met uitval SOVA-methode voor alle lln	Formulering doelstelling Info gedragsproblemen / stoornissen Kwadrant inschakelen	
7. Gesprek ouders	Met lkr-er			Ouders zien niet altijd het probleem. Zeker niets als het hun enige kind is. Hebben geen vergelijkingsmateriaal.	
8. Uitvoering handelingsplan		Misschien moet er ook wel door een GS geobserveerd worden, zodat er een objectiever beeld ontstaat en ik ook gespiegeld kan worden op mijn omgang met de leerling.	In een grote groep zoals we die nu hebben is het lastig om individueel met een kind te werken.		
9. Evaluatie	Met lkr-er		Hoe meet je? Lijkt mij nog moeilijk... tips nodig		

Stappen protocol	MSi	MH	SG	NB	Opmerking
1. Afbname					
2. Resultaten Bekijken: D/E-score?	Uitleg willen hebben hoe je ze moet bekijken indien er D en E scores uitkomen				
3. Andere voorwaarden	Als de resultaten af zouden wijken dan zou ik daar graag met iemand over willen praten. Moet ik bepaalde vragen dan anders interpreteren?				
4. Analyseren resultaten	Het zou fijn zijn als er een aantal richtvragen bij zouden zijn die je dan verder kunnen helpen of een uitleg hierbij.	Extra info.	Uitleg is gewenst.		
5. Gesprek met leerling		Leidraad hebben voor lln gr. 3.	Tips. Vragen wij wel genoeg door?	Handreikingen hebben hoe je het beste in een gesprek met een betreffende lln kunt gaan om hetgene dat speelt boven tafel te krijgen.	
6. Formuleren vd aanpak in handelingsplan	Info gedragsproblemen / stoornissen SOVA-methode voor lln met uitval	Meerverdieping.	Formuleren doelstelling. Info gedragsproblemen / stoornissen SOVA-methode voor lln met uitval SOVA-methode voor alle lln	Info gedragsproblemen / stoornissen SOVA-methode voor lln met uitval	
7. Gesprek ouders	Indien het een moeilijk gesprek zou worden zou het fijn zijn om er een Sova begeleider bij te hebben. Ze zijn meer geschoold in het voeren van gesprekken. Hulpvragen.	Slecht nieuws gesprek: begeleiding erbij.	Tips en handreikingen zijn welkom. Dit soort gesprekken beter te voeren samen met duo-partner.		
8. Uitvoering handelingsplan	Voorbeelden hiervan zodat je er bepaalde zaken uit kunt halen die vaker terug keren en kunt zetten bij b.v. een doelstelling.				
9. Evaluatie	Evaluatie niet al na een paar weken. Alleen urgente zaken. Misschien een paar evaluatie momenten nemen omdat het voor iedereen toch anders zal zijn.		Hoe toets je objectief evt. veranderingen in bijv. gedrag?		

Toets 5 Praktijkgericht onderzoek

Stappen protocol	MD	MV	SW	DA	Opmerking
1. Afnam					
2. Resultaten Bekijken: D/E-score?			Wat moeten we nou precies afdrucken/bewaren? Wat verder met die resultaten?		
3. Andere voor- waarden		Bij probleemkinderen is de anamnese wel belangrijk en ook de thuissituatie van een kind doet ertoe.			
4. Analyseren resultaten			Kijkt niet iedereen anders tegen de resultaten aan?		
5. Gesprek met leerling		ondersteuning	Hetzou fijn zijn als hier een 'lijstje' voor werd opgesteld (per bouw) zodat het wel op hetzelfde neerkomt		
6. Formuleren vd aanpak in handelings- plan	Formuleren doelstelling. SOVA-methode voor alle leerlingen die structureel wordt ingezet.	Formuleren doelstelling Wat wil een kind, waar heeft het behoefte aan. Ik zou geen methode willen hebben, maar ik denk dat alle leerkrachten tips bij bepaalde problemen hebben. Dus leren van elkaar!	Formuleren doelstelling. SOVA-methode voor leerlingen die uitvallen. SOVA-methode voor alle leerlingen die structureel wordt ingezet.	SOVA-methode voor alle leerlingen die structureel wordt ingezet. SOVA methode waardevol, maar ook haalbaar binnen de weekplanning? Zou niet, dan is het wel prettig om met zorgleerlingen hiermee aan de slag te kunnen gaan.	
7. Gesprek ouders	Prettig als er een IB-er of gedragsspecialist bij is.	de IB-er en/of gedragsspecialist erbij	Misschien eerst de 'zorgleerlingen' doorspreken met de coördinator zodat ook alles helder is.		
8. Uitvoering handelings- plan		Je moet het handelingsplan zo maken dat het ook uitvoerbaar is: wat wil het kind. Misschien moeten de andere wel op de hoogte zijn. Het lijkt me wel lastig, omdat het niet concreet is.		Hetzou prettig zijn als er een aantal voorbeeld handelingsplannen zouden worden gemaakt.	
9. Evaluatie	Prettig om dit gezamenlijk te doen met IB-er of GS.		Hoe is het meetbaar? Het blijft toch een gevoel.		

Stappen protocol	MJ	AH	GS	DSa	Opmerking
1. Afnam					
2. Resultaten Bekijken: D/E-score?		Samen kijken.	Hierbij zou ik graag met iemand anders willen kijken en bespreken welke resultaten naar voren zijn gekomen. Wellicht met de bouwco of de IB-er.		
3. Andere voor- waarden					
4. Analyseren resultaten	bij twijfel zou ik het prettig vinden om met iemand anders (gedragsspecialist) te kunnen overleggen.	de juiste conclusie eruit halen	Welke conclusies trekken we? Zijn de opvallende kinderen echt zorgleerlingen?	Ik denk dat ik nog niet alles uit de resultaten zou kunnen halen	
5. Gesprek met leerling	handreikingen te krijgen. Ik vind het vaak moeilijk om de juiste snaar bij de leerling te raken en door te vragen.	Hier zou ik eens een gesprek willen observeren. Misschien is het mogelijk een standaard-vragenmodel (om te starten) te formuleren.			
6. Formuleren vd aanpak in handelings- plan	Formuleren doelstelling	Formulering doelstelling Info gedragsproblemen/ stoornissen SOVA-methode voor lln met uitval SOVA-methode voor alle lln	Info gedragsproblemen/ stoornissen SOVA-methode voor lln met uitval SOVA-methode voor alle lln	Info gedragsproblemen/ stoornissen SOVA-methode voor lln met uitval SOVA-methode voor alle lln	
7. Gesprek ouders		Voorbeeldgesprek zien.			
8. Uitvoering handelings- plan	het uitvoeren	- hoe ga ik iets organiseren in de klas. - hoe observeer ik, "toets" ik of het goed gaat. - Wat als iets niet gaat /of net heel goed gaat. - Zijn er dezelfde regels voor elke groep?		iemand meekijkt naar de planning van het HP, dus op welke tijdstippen kan ik er het meest effectief mee aan de slag.	
9. Evaluatie	Ligtaan het probleem.	Hoe evalueer ik? Hoe vaak? Hoe toets ik? Evalueer ik ook met ouders?			

Toets 5 Praktijkgericht onderzoek

Stappen protocol	JR	LS	MSc	SvP	IV	Opmerking
1. Afname						
2. Resultaten Bekijken: D/E-score?				Samen naar resultaten kijken en een andere mening hierover te horen		
3. Andere voor- waarden						
4. Analyseren resultaten		Omdat het niet echt objectief is, vind ik het ook moeilijk om de resultaten te analyseren	Goed overleg over of zorgleerlingen ook daadwerkelijk zorgleerlingen zijn. Goed zwart op wit hebben voor volgende leerkracht, VO, ouders, inspectie welke keuzes worden gemaakt.	Hoe moet ik de resultaten interpreteren en wat zijn de conclusies?	Graag, door samen te doen	
5. Gesprek met leerling		Soms vind ik het lastig om de goede ingang te vinden, zodat het kind zich ook goed kan uiten en durft te uiten.	open vragen stellen die komen tot de kern is lastig. Uitgaan van wat wel goed gaat. Leerling deelgenoot maken van oplossing.	aantal handreikingen te krijgen over de inhoud van het gesprek. Ook om een beetje een doorgaande lijn te krijgen		
6. Formuleren vd aanpak in handelings- plan.	Formulering doelstelling Info gedragsproblemen / stoornissen	Formulering doelstelling Info gedragsproblemen / stoornissen SOVA-methode voor IIn met uitval	Formuleren doelstelling Alleen voor de leerling waarvan besloten is dat er ondersteuning nodig is. In overleg met IB en GS richting geven	Formuleren doelstelling Info gedragsproblemen / stoornissen SOVA-methode voor IIn met uitval SOVA-methode voor alle IIn		
7. Gesprek ouders				handreikingen		
8. Uitvoering handelings- plan		Lastig, wanneer doet je wat?	Goede planning. Welke momenten?	Het toepassen in de praktijk vergt wel wat organisatie denk ik. Hier zijn alle tips welkom!!	Planmatig in de tijd, t.w. op tijd gegevens aanleveren	
9. Evaluatie	Bespreken met duopartner. Soms is het fijn als een specialist helpt met de doelstellingen en stapjes die je kunt/moet zetten om je doelstelling te bereiken.	Doelen moeten al heel klein zijn wil je bij evaluatie iets bereikt hebben. Het is vaak een lange termijn zaak: gedragsveranderingen gaan langzaam!!	Is er een ander tussentijds meetmoment/instrument dan alleen de volgende SCOL? En is het nodig om nóg een ander meetmoment te hebben?		Heel graag samen met een duopartner of de vorige leerkracht van het kind naar de evaluatie kijken en dan weer de voortgang opstellen	

Bijlage 3 Vragenlijst managementteam (MT)

Naam:

Wanneer spreken we op BS Lahrhof van een “zorgleerling” binnen SCOL?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ D-score
- ☐ E-score
- ☐ Anders, nl.: ☐ leerling eerder geobserveerd door IB-er,
gedragsspecialist en /of externe instantie
 - ☐ zorg geconstateerd door verschillende leerkrachten
 - ☐ ouders tonen zorg aan
 - ☐ als andere leerlingen in bescherming genomen moeten worden
 - ☐ leerling geeft zelf problemen aan
 - ☐ anders, nl.:

CONCEPT protocol SCOL

Stap 1: Afname SCOL najaar / voorjaar

Stap 2: Resultaten bekijken: D/E-score?

Stap 3: Andere voorwaarden?

Stap 4: Analyseren resultaten

Stap 5: Gesprek met leerling

Stap 6: Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan

Stap 7: Gesprek ouders

Stap 8: Uitvoering van het handelingsplan

Stap 9: Evaluatie

Stel, dit zou het protocol zijn dat gevolgd moet worden bij SCOL. Bij welke onderdelen zijn er zaken die je van groot belang vindt en heb je opmerkingen waaraan te denken?

Stap 1: Afname:

Stap 2: Resultaten bekijken:

Stap 3: Andere voorwaarden:

Stap 4: Analyseren resultaten:

Stap 5: Gesprek leerling:

Stap 6: Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan:

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐ formuleren van de doelstelling

☐ formuleren van de doelstelling

☐ aanpak: ☐ info/naslagwerk over verschillende gedragsproblemen/

gedragsstoornissen en hiermee zelf aan de slag

☐ SOVA-methode voor leerlingen die uitval vertonen

☐ SOVA-methode voor alle leerlingen die structureel

Ingezet moet worden in alle groepen (wekenlijks of

2-wekenlijks)

☐ anders, nl.:

Stap 7: Gesprek ouders:

Stap 8: Uitvoering handelingsplan:

Bijlage 4 Uitgewerkte DATA managementteam (MT)

Stappen protocol	A.P.	E.T.	M.v.d A.	Opmerkingen
1. Afname SCOL	Om consistentie te bereiken zijn 2 afnames noodzakelijk en telkens in dezelfde periode.	Rust in de groep Goede uitleg geven aan kinderen. Niet te vroeg in najaar Vooraf persoonlijk gesprekje.	Een zo objectief mogelijke invulling van de Ikrlijst en Iln een goede instructie geven hoe zo'n lijst in te vullen. Veel Ikr starten aan het begin van het jaar met een aantal vragen aan kinderen. In de loop van het eerste trimester ervaar je of kinderen een juist beeld van zichzelf hebben of niet.	
2. Resultaten bekijken: D/E-score?	Alles bekijken en bespreken. HGW gaat in de basis uit van wat kinderen al goed te pakken hebben of kunnen en pas daarna komen de belemmeringen. Vooral van positieve zaken kijken wat het kind verder nog nodig heeft. Horizontale bespreking noodzakelijk.	Vergelijken met duopartner of uitkomst past bij algemeen beeld. Fulltime Ikr evt resultaat verifiëren met Ikr vorig jaar.	Voorstel: om SCOL in de bouw te bespreken met de vorige leerkracht. Zelfde beeld of veranderingen? Voorts een verplichting om de tweede afname aan het eind van het schooljaar te bespreken met de volgende leerkracht. SCOL zal steeds besproken moeten worden met specialist gedragsproblematiek en/of IBers. Voorstel: GS doet voorwerk en bespreekt elke groep met IBer. GS geeft aan als IBer direct betrokken moet worden.	
3. Andere voorwaard- en	Alles in totaal vertrouwen en vertrouwelijkheid. Niet zonder meer de gegevens met ouders of derden bespreken, IB-er heeft hier een coördinerende taak en de GS is ondersteunend aan IB.	Op teamniveau exercities doen onder begeleiding om te leren kijken naar resultaten en analyses maken.		
4. Analyseren resultaten	Weet hebben van wat je moet analyseren en hoe je moet analyseren. Dan vooral bespreken en delen.	Vanuit 'kijkwijzer/kader'	Daar kan door de gedragspecialist (in samenwerking met IB er) nog een stap gezet worden. Eenduidigheid is van belang. Wanneer is er sprake van een zorgleerling op gedrag? Hoe vaak moet bepaald gedrag voorkomen voordat er sprake is van gedragsproblematiek. Voorbeelden om een goede analyse te maken; vanuit iedere bouw kijken naar een groep. Gedrag benoemen en goed beschrijven.	
5. Gesprek met leerling	Diagnostische gesprekken zijn voorwaardelijk wat mij betreft om de scores en de leerling beter te begrijpen. De gesprekken moeten wel vertrouwelijk zijn	Reflecteren met kinderen en inzetten op zelfinzicht. Doelen en handelen bij kind aansluiten en hem eigenaar maken van traject.	Daar zou een format voor gemaakt kunnen worden. Hoe vaak nemen we zo'n persoonlijk gesprek af? Wat komt aan de orde? (ouders moeten hiervan op de hoogte zijn) Te vaak worden alleen zorgleerlingen bevraagd	
6. Het formuleren van de aanpak in een handelingsplan	Form. doelstelling Info verschillende gedragsstoornissen/problemen Methodes zijn niet zaligmakend. Kunnen ondersteunend zijn. Kijken naar wat een kind nodig heeft of eerder gezegd: wat heb je als leerkracht nodig om dit kind /gedrag te begrijpen?	Form. doelstelling Info verschillende gedragsstoornissen/problemen SOVA-methode structureel voor alle Iln. Met ondersteuning van GS theorie op teamniveau doornemen en samen praten, neuzen dezelfde richting op.	Form. doelstelling SOVA-methode voor uitvallers Gedragspecialist betrekken bij aanpak. Leerkrachten achtergrond info krijgen, maar maak de gedragspecialist hier verantwoordelijk voor. Mijn ervaring is dat naslagwerk te weinig gelezen wordt. De methode die de ambulante begeleiders van REC 4 hanteren zou nu door de gedragspecialist gedaan kunnen worden.	
7. Gesprek ouders	Gesprek met ouders alleen als bevindingen en zichtbaar gedrag zorgen baren voor nu en de toekomst.	Altijd IB-er aanwezig. Altijd naast ouder gaan staan . Uitgaan van wat wel kan, stimulerende factoren, genuanceerd omgaan met belemmerende factoren.	Nummer 1 in het geheel. Laat ouders altijd komen om hun aanpak en problematiek te bespreken. Ook hier kan de GS een rol spelen naast de IBer! Goede samenwerking tussen IBer en gedragspecialist van groot belang. Wie doet wat!!!	
8. Uitvoering handelingsplan	Handelingsplan bespreken met ouders en uitvoeren in periode van 6 tot 8 weken en dan bevindingen bespreken, evalueren en mogelijk aanpassen.	Eigen Ikr. met terugkoppeling Aan IB-er en gedragspecialist	Bij ernstige problematiek is de gedragspecialist altijd betrokken bij observaties, aanpak, doelstellingen en de hulpvraag van de leerkracht.	
9. Evaluatie	PDCA en SMART formulering van	Met en goed kijken of doelen behaald zijn. Samen met IB-er en GS kijken waar stimulerende en belemmerende factoren elkaar beïnvloeden. Voortgang bespreken met IB en GS.	Alle betrokkenen evalueren, inclusief ouders en kind. De bespreking n.a.v. de evaluatie vindt altijd plaats met IB er en gedragspecialist. Voorstel een dinsdag in de maand hier voor vrij roosteren.	

Bijlage 5 Interviews MT

Onderzoeker

A.P.

Waarom vind jij het nodig om alle of bijna alle keuzemogelijkheden aan te geven als zijnde zorgleerling?

Ik vind het van belang dat leerkrachten alle mogelijkheden nalopen en niks over het hoofd zien. Zeker bij de sociaal-emotionele ontwikkeling is uitval minder snel te herkennen dan bij de cognitieve vakken. Als de leerkrachten andere keuzes maken kan ik me dat goed voorstellen en pas ik me daaraan aan. Ik heb veel vertrouwen in mijn personeel.

Zou je er dan ook mee instemmen als er zaken weg worden gelaten die jij wel had aangekruist?

Jazeker. Zij zijn wat dit betreft de echte ervaringsdeskundigen.

Wat zou de reden kunnen zijn dat de leerkrachten een andere keuze maken dan het MT bij de vraag over wanneer is een leerling een zorgleerling?

Zoals ik al zei heb ik veel vertrouwen in mijn leerkrachten. Waarschijnlijk hebben zij ook vertrouwen in hun eigen handelen en maken hierdoor wel het verschil in keuzes. Tenminste, ik hoop dat dit zo is.

Twijfel je aan het laatste?

Ach nee, helemaal niet eigenlijk. Anders zou ik er ok zo mee instemmen dat er iets weg zou worden gelaten wat ik wel had aangekruist. Ik heb er alle vertrouwen in. Bovendien, als we het gebruiken en tijdens de evaluatie komen we erachter dat er iets is, dan kan het alsnog worden toegevoegd.

Wat is de reden dat je bij alle stappen binnen het concept protocol een opmerking hebt geplaatst?

Ik kan de zaken heel goed loslaten en overdragen aan mijn collega's. Als ik vervolgens een vragenlijst moet invullen, voel ik de noodzaak om antwoorden te geven. Nu je me dit zo vraagt vind ik het best vreemd van mezelf omdat ik verantwoordelijkheden altijd bij de leerkrachten leg en ik weet dat ze dit kunnen.

Als ik je nu vroeg de lijst nog eens in te vullen, zag het er dan anders uit?

Nu na dit gesprek wel.

Hoe komt dit?

Omdat ik de toelichting wat meer hebben kunnen geven.

Onderzoeker

E.T.

Waarom vind jij het nodig om alle of bijna alle keuzemogelijkheden aan te geven als zijnde zorgleerling?

Toen ik de vragenlijst onder ogen had, kon ik in principe geen keuze maken en iets uitsluiten waarvan ik op dat moment vond dat het er niet bij moest.

En op dit moment?

Vind ik dat nog steeds! Haha.

En als er punten weg worden gelaten die jij wel hebt aangekruist. Hoe sta je daar dan tegenover?
Dan vertrouw ik erop dat hier een goede reden voor is. Ik kan het wel loslaten want ik vind de keuzes van de leerkrachten ook erg belangrijk. Zij staan er toch anders in.

Hoe bedoel je?

Zij kijken toch vanuit een ander blikveld naar de kinderen. Toch meer vanuit de werkvloer. Dat is wel een verschil. Als IB-er ben je voornamelijk met zorg bezig en dan ga je daar ook voor terwijl het misschien best soms met wat minder kan.

Wat zou de reden kunnen zijn dat de leerkrachten een andere keuze maken dan het MT bij de vraag over wanneer is een leerling een zorgleerling?

Ik denk dat de leerkrachten andere keuzes maken omdat zij degene zijn die de leerlingen elke dag voor hun neus hebben en het wel en wee van hun kinderen kennen. Hierdoor hebben ze veel meer zicht op wat leerlingen daadwerkelijk in hun mars hebben. Vandaar dat zij andere keuzes maken. Sluit ook aan op mijn antwoord van de vorige vraag.

Wat is de reden dat je bij alle stappen binnen het concept protocol een opmerking hebt geplaatst?

Je weet, ik wil graag veel zeggen. Haha. Ik denk dat ik gewoonweg bij alle punten opmerkingen heb. Maar dat wil dan vervolgens niet zeggen dat ik die benoem omdat ik denk dat de leerkrachten er zelf niet aan zouden denken.

En als hier punten zouden verdwijnen?

Dan ga ik ervan uit dat een gedegen keuze is. Mochten ze nog nodig zijn, kunnen ze er bijgevoegd worden, neem ik aan.

Onderzoeker

M vd A

Waarom vind jij het nodig om alle of bijna alle keuzemogelijkheden aan te geven als zijnde zorgleerling?

Ik heb alles aangekruist omdat ik het in wezen allemaal belangrijk vind. Ik wist dat de leerkrachten andere keuzes zouden met door gesprekken die ik met ze heb gevoerd. Ik denk dat de antwoorden een goede mix kunnen zijn. Ik wil het denk ik te zeer op save spelen, maar dat is niet altijd nodig. Dat gebeurt in de dagelijkse praktijk ook niet, maar als ik het zo zwart op wit voor me zie liggen maak ik die keuze dus wel zoals ik ze gemaakt heb. Ik ben ten slotte IB-er!

Wat zou de reden kunnen zijn dat de leerkrachten een andere keuze maken dan het MT bij de vraag over wanneer is een leerling een zorgleerling?

De leerkrachten geloven in hun eigen kunnen en kijken op een andere manier hier tegenaan. Deze uitslag is alleen maar positief!

Hoezo?

Nou, voor mij zegt dat dat de leerkrachten zich ergens toch ook competent genoeg voelen om deze keuzes wél te durven maken. Ze geven veel handelingsverlegenheid aan, maar ik denk dat als we met het protocol aan de slag gaan, ze erachter komen dat ze heel veel wel al kunnen omdat ze heel veel al jaren doen!

Wat is de reden dat je bij alle stappen binnen het concept protocol, op eentje na, een opmerking hebt geplaatst?

Het zijn gewoon belangrijke zaken. Daar moet goed over worden nagedacht. Dat heb ik gedaan en dit is eruit gekomen!

Waar heb ik niks over gezegd?

"Andere voorwaarden".

Nou ja, dat is simpel. Voor mij stond er verder alles in benoemd wat voor mij van belang is. Als ik daar ook nog iets zou hebben getypt, dan was ik me waarschijnlijk aan het herhalen

Wat als het stuk "zorgleerling" en "protocol" er anders uit zou komen te zien dan wat jij hebt aangekruist?

Als dit zo is en ik heb er mijn twijfels bij, dan zal ik er zeker iets van zeggen. Op z'n minst vragen waarom het zo is en dan zul je vast en zeker een goed antwoord hebben anders laat je het er niet uit!

Bijlage 6 Vragenlijst Nulmeting

Vragenlijst SCOL na 2 ^e afname	
Naam:	
Begeleidingscursus	
SCOL biedt een cursus aan om de vragenlijst adequaat en goed doordacht in te vullen. In principe bestaat deze begeleiding uit twee delen, maar in overleg kan er ook voor een andere vorm gekozen worden. Het eerste deel is erop gericht dat alle teamleden weten hoe ze de SCOL invullen; in het tweede deel staan de interpretatie van de resultaten en het maken van groepsplannen centraal. Is hier nog behoefte aan? Zo ja, waarom?	
Vragen	
Denk hierbij bijvoorbeeld aan; Wat vind je van de formulering van de vragen, hoe zitten de vragen inhoudelijk in elkaar, zijn de vragen te begrijpen, wel/niet overbodig e.d.? Anders:	
Invullen	
Denk hierbij bijvoorbeeld aan; Is het computerprogramma duidelijk, het invullen van de lijsten, organisatorisch goed te regelen i.v.m. parttimerse.d.? Anders:	
Analyseren	
Denk hierbij bijvoorbeeld aan; groepsoverzichten duidelijk, weet je de resultaten te interpreteren, weet je hoe je actie onderneemt, wie helpt je hierbij, wat wil je bereiken met de afname van de SCOL e.d.? Anders:	

Behoeften/wensen	
Waar liggen na het invullen van de SCOL, je behoeften; - hulp bij analyse en interpretatie - methode of incidentele hulp? - Coaching? - Wie coacht? - Wanneer is er 'zorg'? - Buiten de resultaten van SCOL hulp nodig in de groep? Waarmee? - Waar heb jij als leerkracht moeite mee als het gaat om gedragsproblemen en storend gedrag? Ook buiten de SCOL! - Anders:	
Anders.....	
Zijn er nog andere zaken die in de lijst niet worden benoemd of naar wordt gevraagd, die je graag nog als opmerking of vraag wil toevoegen?	

Bijlage 7 Uitgewerkte DATA vragenlijst nulmeting

Groep	Begeleidings cursus	Vragen	Invullen	Analyseren	Behoeften / wensen	Anders
3A M.v.H. M.V.	Nee, lukt door samenwerking.	Voor meer interpretatie mogelijk	Begin veel werk. Gaat nu beter!	Onvoldoende score kwam niet overeen met ons beeld!	Info gedragsproblemen. Coaching. Wat als we de SCOL hebben afgenomen?	-
3B M.S.	Duur? Kan Mariël ook.	Goed in handleiding lezen, dan gaat het.	Prima.	Geen uitval, dus dat was makkelijk.	D-en E-leerling sowieso zorgleerling?	-
4A V.M. M.D.	Naast andere cursus nu erg veel.	Okee.	Okee.	Zaten verrassingen bij qua score! En nu?	Zijn er analyseformulieren zoals bij CITO? Wat doen we met scores? Evalueren?	
4B L.S. G.Si.	Geen antwoorden ingeleverd.					
5A D.D. L.v.V.	Pas interessant als we er zelf niet uitkomen.	Kan iedereen anders opvatten!	Geen probleem. Duidelijk!	Geen uitval, hoge scores	Wat te doen als er wél uitval is???	Blij met een lijst die iedereen moet afnemen.
5B S.W.	Geen antwoorden ingeleverd.					
6A G.Sc. D.A.	Geen idee....	Samen ingevuld. Soms verschillende interpretatie. Belangrijk om goed samen door te spreken!	Geen probleem. Duidelijk.	Sommige scores niet verwacht bij leerlingen. Met name naar beneden. Hoe kan dit en hoe hiermee om te gaan?	Sommige scores niet verwacht! Hoe hiermee om te gaan?	
6B D.S. A.V.	Nee.	Duurt nog best lang. Gaat wel sneller naarmate vaker ingevoerd.	Kost tijd, maar wat niet....	Tot nu gaat het goed.	Wat moeten we doen met de resultaten. Moet toch echt iets mee gaan gebeuren! Anders zijn we aan het afnemen om af te nemen.	Zitten meer haken en ogen aan dan verwacht.
7A M.S. S.G.	Nee, dat gaat wel lukken.	Goed overleg duopartner is een must!	Gaat al sneller.	Handelen na afname belangrijk!	Nog niet.	
7B S.v.P. A.H.	Misschien komend schooljaar plannen?	Niet altijd even makkelijk.	Duurt lang!	Wat doen we met de uitslagen? Wij hebben geen idee? Er zijn nog geen	Duidelijke afspraken hoe we verder moeten gaan na afname van de SCOL.	

				afspraken.		
8A J.H.	Nee, liever niet.	Geen probleem.	Geen probleem.	Wat moet groep 8 nog met de resultaten?	Zie vorig blokje.	
8B M.J.	Samen ingevuld met collega 8A, dus dezelfde antwoorden.					

Bijlage 8 Voorstel protocol SCOL

Protocol SCOL

Doel protocol:

Het protocol SCOL bevat stappen die de leerkrachten van BS Lahrhof doorlopen na afname van de Sociale Competentie Observatie Lijst. Dit met als doel:

- optimale zorg creëren voor de leerling op het gebied van de sociale competentie
- optimale ondersteuning bieden aan de leerkracht bij het creëren van deze zorg

De sociale ontwikkeling op BS Lahrhof:

‘Wij vinden het belangrijk dat we, naast didactische gegevens van kinderen, pedagogische achtergronden en sociale competenties van leerlingen in kaart brengen. Daarnaast hebben we behoefte aan achtergronden en ondersteuning bij verstoorde sociale competenties op individueel niveau, groepsniveau en schoolniveau’(BS Lahrhof, 2012).’

Afspraken:

1. Loop de stappen allemaal door
2. Duo-partners: doorloop samen het protocol
3. Onderbouw de keuzes die je maakt: ” Waarom doe je de dingen die je doet?”

Sociale Competentie Observatie Lijst

Leerkracht:

Afname SCOL 1 / 2:

Ingevuld op:

Leerling:

Score:

1. Analyse

Maak een analyse van de scores.

Maak een keuze uit onderstaande punten (meerdere antwoorden mogelijk):

- ☐ E-score
- ☐ D-score
- ☐ Observaties door IB / GS / extern
- ☐ Ouders tonen zorg aan
- ☐ Zorg geconstateerd door verschillende leerkrachten
- ☐ Leerling zorgt voor onveilige situatie

2. Diagnostisch gesprek leerling

Doel: informatie krijgen over

- wat het kind moeilijk vindt; wat het kind goed vindt gaan;
- wat het kind leuk en uitdagend vindt om te doen;
- hoe het kind bepaalde situaties aanpakt; welke strategie het toepast;
- wat het kind motiveert;
- waar het kind hulp en begeleiding bij wil.

3. Gesprek ouders

Doel: Ouders kunnen zinvolle informatie geven over:

- problemen waar het kind mee worstelt
- thuissituatie
- ontwikkeling van het kind

Het is van belang om op de hoogte te zijn van deze zaken, gezien ze een belemmering kunnen vormen of omdat ze juist op een positieve manier kunnen worden ingezet tijdens de zorg.

4. Handelingsplan opstellen

- Beginsituatie;
vanuit een analyse van de huidige situatie
- Leer- en/of gedragsdoel;
Welke doelen willen we bereiken
- Aanpak: inhoud, methodiek en organisatie;
Wat hebben de leerling en de leerkracht nodig om de doelen te behalen?
Wat zijn de ondersteuningsbehoeften?
Uitgaan van kansen en mogelijkheden!
- Termijn;
Wanneer starten?
Hoeveel tijd?
- Betrokkenen;
Wie doen mee en hoe stemmen we goed op elkaar af?
- Evaluatie;
Resultaat? Doelen behaald?
Hoe verder?

5. Uitvoeren handelingsplan

Nadat het handelingsplan is besproken met de IB-er/GS volgt het uitvoeren van het handelingsplan.

6. Evaluatie met IB-er/gedragsspecialist

Nadat het handelingsplan is uitgevoerd en geëvalueerd is het zaak om een zorggesprek te plannen met de IB-er / gedragsspecialist.

Draag er zorg voor dat je alle informatie meeneemt!

Bijlage 9 Data presentatie voorstel protocol SCOL

BOVENBOUW			
	<i>Tevreden over</i>	<i>Wat ik mis</i>	<i>Dit zou ik veranderen</i>
M.S.	Het voorblad maakt het compleet. Per stap uitgewerkte richtlijnen waaraan te denken. Duidelijk!	Digitaal format handelingsplan. Info moet terugkomen binnen het groepsplan sociaal-emotioneel.	Gesprek ouders zou ik optioneel maken, afhankelijk van de “zorgzwaarte”. Indien handelingsplan wordt opgesteld dit kenbaar maken en bespreken met ouders.
S.G.	Duidelijkheid met uitleg waar je aan kunt denken. Fijn dat we nu ook deze resultaten kunnen gaan gebruiken en dat allemaal op dezelfde manier.	-	-
A.H.	Hierdoor doorloopt iedereen dezelfde stappen en praat iedereen over dezelfde zaken. Controle IB-er/GS	Concreet in te vullen handelingsplan.	Gesprek ouders alleen als het nodig is.
S. v. P.	Fijn dat het doel van het protocol omschreven staat. Dit benadrukt de noodzaak ervan. Goed de koppeling met het stukje over Lahrhof. Afspraak: duopartners samen doorlopen! Goed!	Bij het uitvoeren kan erin bij wie je moet zijn als je tegen problemen aanloopt.	Zie “wat ik mis”.
G.S.	Heel compleet. Duidelijk doordat het niet heel uitgebreid is.	Datum van eerste “origineel” van dit protocol.	Gesprek ouders lijkt mij niet altijd nodig.
D.A.	Kort en bondig. Eindelijk kunnen we eens iets met de resultaten.	Format handelingsplan.	-
M.J.	Overzichtelijk.	Opname doel en evaluatie in groepsoverzicht en – plan.	Een gesprek met ouders vind ik soms lastig, maar moet je dit altijd voeren? Bij handelingsplan kenbaar maken bij ouders!
I.V.	Ziet er goed werkbaar uit.	-	-

ONDERBOUW			
	<i>Tevreden over</i>	<i>Wat ik mis</i>	<i>Dit zou ik veranderen</i>
M.V.	Overzichtelijk.	Handreikingen diagnostisch gesprek leerling. Moeilijk!	Gesprek ouders niet altijd nodig.
M.v.H.	Uitgebreid maar toch erg duidelijk. Fijn de stukjes wat bij elke stukje hoort en wat erin moet komen.	-	-
M.Si.	Voor mij staat er alles in.	Handelingsplan om in te vullen.	-
V.M.	Van zoveel informatie naar zo'n beknopt maar duidelijk stuk. Knap hoor!	Handelingplan.	Gesprek ouders niet standaard nodig.
M.D.	Goed eerste bladzijde. Vergeten we zo vaak.	-	-
L.S.	Goed dat er in staat dat duopartners het samen moeten doorlopen. Eindelijk eens concreet iets om mee te werken na de afname van de SCOL. Nu krijgt het tenminste een vervolg!	-	-
G.Si.	Duidelijk. Begrijpelijk. Overzichtelijk.	Waar moet je zijn tijdens het uitvoeren als je vastloopt?	Wat ik niet persé altijd nodig vind is stap 3.
D.D.	Goed stuk. Hier kan ik iets mee.	Waar vullen we wat in?	Zie "wat ik mis"
L.B.	Niet ellenlang verhaal waar niet door te komen is. Veel is ook bekend dus hoeft ook niet veel uitleg.	-	-
S.W.	Ziet prima uit.	Handelingsplan of komt dat nog?	Handelingsplan

Bijlage 10 protocol SCOL

Protocol SCOL

Versie 3 juni 2013

Doel protocol:

Het protocol SCOL bevat stappen die de leerkrachten van BS Lahrhof doorlopen na afname van de Sociale Competentie Observatie Lijst. Dit met als doel:

- optimale zorg creëren voor de leerling op het gebied van de sociale competentie
- optimale ondersteuning bieden aan de leerkracht bij het creëren van deze zorg

De sociale ontwikkeling op BS Lahrhof:

‘Wij vinden het belangrijk dat we, naast didactische gegevens van kinderen, pedagogische achtergronden en sociale competenties van leerlingen in kaart brengen. Daarnaast hebben we behoefte aan achtergronden en ondersteuning bij verstoorde sociale competenties op individueel niveau, groepsniveau en schoolniveau’(BS Lahrhof, 2012).’

Afspraken:

1. Loop de stappen allemaal door
2. Duo-partners: doorloop samen het protocol
3. Onderbouw de keuzes die je maakt: “Waarom doe je de dingen die je doet?”
4. Bij ernstige problematiek is de gedragsspecialist altijd betrokken bij observaties, aanpak, doelstellingen en de hulpvraag van de leerkracht.

Sociale Competentie Observatie Lijst

Versie 3 juni 2013

Leerkracht:

Afname SCOL 1 / 2:

Ingevuld op:

Leerling:

Score:

1. Analyse

Maak een analyse van de scores. Deel dit met je duo-partner/paralleleerkracht.

Maak een keuze uit onderstaande punten (meerdere antwoorden mogelijk):

- ☐ E-score
- ☐ D-score
- ☐ Observaties door IB / GS / extern
- ☐ Ouders tonen zorg aan
- ☐ Zorg geconstateerd door verschillende leerkrachten
- ☐ Leerling zorgt voor onveilige situatie

2. Diagnostisch gesprek leerling

Doel: informatie krijgen over

- wat het kind moeilijk vindt; wat het kind goed vindt gaan;
- wat het kind leuk en uitdagend vindt om te doen;
- hoe het kind bepaalde situaties aanpakt; welke strategie het toepast;
- wat het kind motiveert;

- waar het kind hulp en begeleiding bij wil.

Voer het gesprek op basis van vertrouwen. Laat de doelen en het handelen aansluiten bij de leerling zodat hij/zij eigenaar wordt van het traject.

3. Gesprek ouders

Deze stap is optioneel! Bespreek met de IB-er/GS de zorgwaarde van de leerling. Samen bepalen jullie of een gesprek met ouders daadwerkelijk nodig is!

Doel: Ouders kunnen zinvolle informatie geven over:

- problemen waar het kind mee worstelt
- thuissituatie
- ontwikkeling van het kind

Het is van belang om op de hoogte te zijn van deze zaken, gezien ze een belemmering kunnen vormen of omdat ze juist op een positieve manier kunnen worden ingezet tijdens de zorg. Betrek ouders zoveel mogelijk!

Tijdens het gesprek is er altijd een IB-er of gedragsspecialist aanwezig.

Ga uit van wat wel goed gaat. Stimuleer en ga genuanceerd om met belemmeringen.

Toon begrip.

4. Handelingsplan opstellen

Vul onderstaande stappen in op het format handelingsplan SCOL.

- Beginsituatie;
vanuit een analyse van de huidige situatie
- Leer- en/of gedragsdoel;
Welke doelen willen we bereiken
- Aanpak: inhoud, methodiek en organisatie;
Wat hebben de leerling en de leerkracht nodig om de doelen te behalen?
Wat zijn de ondersteuningsbehoeften?
Uitgaan van mogelijkheden en belemmeringen!
- Termijn;
Wanneer starten?
Hoeveel tijd?
- Betrokkenen;
Wie doen mee en hoe stemmen we goed op elkaar af?
- Evaluatie;
Resultaat? Doelen behaald?
Hoe verder?
Ouders en kind betrekken.

Voor het handelingsplan uitgevoerd gaat worden wordt er een gesprek gepland met de ouders waarin toelichting wordt gegeven. Ouders moeten het handelingsplan ondertekenen!

5. Uitvoeren handelingsplan

Nadat het handelingsplan is besproken met de IB-er/GS volgt het uitvoeren van het handelingsplan.

Indien je tegen problemen en vragen aanloopt, neem je contact op met de IB-er/GS.

6. Evaluatie met IB-er/gedragsspecialist

Nadat het handelingsplan is uitgevoerd en geëvalueerd is het zaak om een zorggesprek te plannen met de IB-er / gedragsspecialist.

Draag er zorg voor dat je alle informatie meeneemt!

Bijlage 11 Feedback critical friends

Feedback van Mariska Hubner:

3.5 Onderzoeksmethoden

Vanuit de hulpmeting worden zaken die belangrijk worden gevonden gepresenteerd aan de leerkrachten en het MT. Naar aanleiding hiervan wordt overlegd wat als eerste aangepakt dient te worden, wat op dit moment het belangrijkste item is voor de school. Hierna wordt er een vragenlijst opgesteld met hierin een concept protocol SCOL, waarin gekeken wordt wat de leerkrachten nodig hebben en welke behoeften er zijn.

Opmerking [m6]: Ik heb de feedback gegeven dat ik mijn onderzoeksmethoden moet verantwoorden. Dus waarom kies je voor een bepaalde methode.

Opmerking [m7]: Misschien even vermelden hoe die 0-meting heeft plaatsgevonden

Opmerking [m8]: worden

Verwerking:

Ik heb beschreven welke onderzoeksmethode ik heb gebruikt en verantwoord waarom juist deze methode.

3.2 Onderzoeksstrategie

Door middel van mijn praktijkgericht onderzoek wil ik voor de leerkrachten op BS Lahrhof een protocol ontwerpen. Hierin rekening houdend met de wensen en behoeften van de leerkrachten die met de SCOL werken. Ik ontwikkel een gericht stappenplan, dat moet worden doorlopen, na afname van de SCOL, zodat iedereen hetzelfde beoogt en onderneemt. Hiermee wil ik mijn

Opmerking [m1]: Een protocol voor wat? Misschien even vermelden.

Verwerking:

Ik heb uitleg gegeven waarvoor het protocol dient.

Feedback voor Mariska Hubner:

Ik ben van mening dat het, als professional, mijn taak is om de kinderen van SO4 de juiste begeleiding en training te geven, die elke individu aangeeft nodig te hebben. In mijn geval als logopediste is dit het geven van een taaltraining, aan de hand van een zelfontworpen werkboek, op het gebied van de semantiek en de communicatieve functies. Daarnaast heeft het handboek een toegevoegde waarde voor de leerkracht en de vaste logopediste van SO4. Het kan elk jaar geïntegreerd worden binnen de lessen. Het levert een langdurig inzetbaar product op.

Opmerking [P6]: Wat ik evt. mis, maar misschien vind jij het niet relevant hoewel ik denk dat het een meerwaarde kan zijn: zou je er ook nog iets mee kunnen in je werk als docent logopedie en logopediste...??? Ik bedoel eigenlijk, doe je jezelf niet te kort als je dit maakt zodat het uiteindelijk alleen een toegevoegde waarde heeft voor de leerkracht en vaste logopediste?

Feedback van Juulke Timmermans:

2. LeerlingSCOL:

het meten van het oordeel dat de leerling zelf heeft over zijn of haar eigen sociale competentie. Deze wordt alleen afgenomen in de groepen 6 tot en met 8.

De LeerlingSCOL wordt door de leerlingen twee keer per jaar zelfstandig ingevuld. Na het invullen zien de leerlingen op het scherm een overzicht van hun resultaten. Het oordeel van de leerkracht, gemeten met de SCOL, kan vergeleken worden met het resultaten van de LeerlingSCOL (per leerling en per groep).

Opmerking [T5]: Heeft het leerlingenscol iets met je onderzoek te maken?

Opmerking [T6]: Formuleer in een verhaal.

Verwerking:

Ik heb dit stuk over de leerlingSCOL weg gelaten. Wel uitgelegd dat de LeerlingSCOL een onderdeel vormt van de SCOL. Verder is het niet relevant voor dit onderzoek.

Toets 5 Praktijkgericht onderzoek

- leerkrachten en het managementteam.
4. Het protocol wordt vanaf de volgende afname van SCOL uitgeprobeerd.
 5. Het protocol wordt geëvalueerd en indien nodig aangepast.

(Gezien de korte tijdsduur van mijn praktijkgericht onderzoek is het niet mogelijk om de evaluatie terug te laten komen binnen dit onderzoek.)

Opmerking [T9]: Adriaan gaf bij mij aan (hst 2) dat je alles als een lopende tekst moet beschrijven, geef opsommingen.

Opmerking [T10]: Het bedoelt is...

Verwerking:

Ik heb de punten beschreven in een lopend verhaal.

Feedback voor Juulke Timmrmans:

voelbaar en het klimaat niet geobserveerd worden omdat op school het project "streetwise" bezig was. Dit gedeelte van de speelplaats was in gebruik door unit 7 en 8.

- deelvraag gericht op welk speelmateriaal sluit aan bij de interesse en het niveau van de kinderen van unit drie?

Gedeelte materialen komt iets later ivm te laat bestellen door sterfte.

Opmerking [P&M4]: Ik vind de titel van dit blok een vreemd vrede. Ik dacht er is een discussie gevoerd tussen Juulke en de leerkrachten mht het onderzoek, maar jij hebt het over of de resultaten wellicht wat onbetrouwbaar zijn en dat de tijdspaan een beetje een probleem ging worden waardoor er deelvragen bij elkaar zijn gevoegd. Ik snap wel wat je bedoelt met "discussie", maar door de titel was ik even verwild.

5.5 Aanbevelingen

Naar aanleiding van dit onderzoek worden een aantal aanbevelingen gedaan voor unit drie

Feedback van Adriaan Ansems:

Uiteindelijk hebben we met alle leerkrachten en MT besloten om de Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL) in te voeren.

Schooljaar 2011-2012 zijn we begonnen met de implementatie van deze lijst. Ik heb dit traject in werking gezet en heb voor alle leerkrachten de lijnen uitgezet hoe men te werk gaat tijdens de implementatie. Indien men tegen problemen aan loopt, vragen heeft, hulp nodig heeft, dan is dat mijn verantwoordelijkheid.

De wijze waarop we de sociaal-emotionele ontwikkeling volgen, was tot voor de implementatie van

Opmerking [AA2]: En dat is dus 2 schooljaren geleden. Misschien van belang voor het onderzoek?

Opmerking [AA3]: Waarom jij. Misschien ook het moment om iets van jezelf te vertellen en de link te leggen naar jouw persoonlijke motivatie voor dit onderwerp van je onderzoek.

Verwerking:

Ik heb hierna iets over mezelf verteld, mijn persoonlijke motivatie e.d.

6.4 Kritische reflectie

Het onderzoek richt zich op leerlingen die zorg nodig hebben binnen de sociale competentie op BS Lahrhof. De leerlingen zitten in groep 3 t/m 8. Ook richt het zich op alle leerkrachten van BS Lahrhof die de leerlingen deze zorg moeten geven.

Opmerking [AA130]: nu zit je ineens o je onderzoek. En eerder niet.

Verwerking:

Ik heb H.6 helemaal veranderd en nog meer toegespitst op het onderzoek.